

HÖGSKOLAN
DALARNA

Examensarbete

Socionomprogrammet

Mäns våld mot kvinnor under graviditet

En litteraturstudie om våldets påverkan på kvinnans livssituation

**Mens' violence towards women during pregnancy
- A literature review about the effect of violence on womens' life situation**

Författare: Cecilia Andersson & Mimmi Hatula

Handledare: Eva Randell

Examinator: Camilla Udo

Ämne/huvudområde: Socialt arbete

Kurskod: SA2020

Poäng: 15 hp

Examinationsdatum: 2018-01-12

Vid Högskolan Dalarna finns möjlighet att publicera examensarbetet i fulltext i DiVA. Publiceringen sker open access, vilket innebär att arbetet blir fritt tillgängligt att läsa och ladda ned på nätet. Därmed ökar spridningen och synligheten av examensarbetet.

Open access är på väg att bli norm för att sprida vetenskaplig information på nätet. Högskolan Dalarna rekommenderar såväl forskare som studenter att publicera sina arbeten open access.

Jag/vi medger publicering i fulltext (fritt tillgänglig på nätet, open access):

Ja

Nej

Abstract

This literature review investigates how pregnant women's life situations are affected by men's violence. The data material consists of twelve articles which aims to present the women's own stories. The articles/studies have been analysed and categorised into four themes and subthemes, which represents the result of the literature review. The result has been discussed with the theory of gender power, radical feminism and the four levels of inequality for a greater understanding of the women's life situations. The discussion illustrates how social workers can be inspired to work with women, who are exposed to violence during pregnancy, with a perspective of empowerment. The literature review shows the importance for social workers to have an overall picture and understanding about how the women's home situation, ambivalence, self images and the difficultness with leaving creates a complex life situation where the women and their children are in need of support and help to be able to act on their own needs and increase their power.

Key words: Men's violence against women, pregnancy, gender power theory, radical feminism, empowerment, social work

Sammanfattning

Denna litteraturstudie undersöker hur gravida kvinnors livssituation påverkas av mäns våld. Datamaterialet består av tolv vetenskapliga artiklar med syftet att framföra kvinnornas egna berättelser. Artiklarna har analyserats och tematiserats och slutligen blivit fyra teman och tio subteman vilket representerar litteraturstudiens resultat. Resultatet diskuteras i relation med teorier om könsmakt, radikalfeminism och ojämlikhetens fyra nivåer för att få förståelse för kvinnans livssituation i ett större sammanhang. Diskussionen belyser hur socialarbetare kan inspireras att arbeta med kvinnor utsatta för våld under graviditet ur ett empowermentorienterat perspektiv. Litteraturstudien visar att det är viktigt att socialarbetare har en helhetsbild och förståelse för hur kvinnornas hemsituation, ambivalens, självbilder och svårigheterna med att lämna bildar en komplex livssituation där kvinnorna och deras barn behöver stöd och hjälp för att kunna agera efter sina egna behov och öka sin makt.

Nyckelord: Mäns våld mot kvinnor, graviditet, könsmaktsteori, radikalfeminism, empowerment, socialt arbete.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
2. Bakgrund	2
2.1. Mäns våld mot kvinnor.....	2
2.2. Socialtjänstens ansvar för våldsutsatta kvinnor.....	2
2.3. Våld mot kvinnor under graviditet	3
2.4. Problemformulering	4
3. Syfte	5
3.1. Frågeställningar.....	5
3.2. Centrala begrepp.....	5
4. Teoretiskt perspektiv	6
4.1. Könsmaktsteori.....	6
4.2. Radikalfeminism	6
4.3. Ojämlighetens fyra nivåer	7
4.4. Empowerment i socialt arbete.....	8
5. Metod och material	9
5.1. Litteraturstudie.....	9
5.2. Urval och datainsamling	9
5.3. Inklusionskriterier.....	10
5.4. Exklusionskriterier	10
5.5. Kvalitetskriterier	10
5.6. Databearbetning och analysmetod	11
5.7. Etiska aspekter	12
6. Inkluderade studier	13
7. Resultat och analys	17
7.1. Livssituationen i hemmet	17
7.1.1. Oförutsägbar och riskfylld livssituation	17
7.1.2. Anpassat beteende	19
7.1.3. Skydda barnet.....	20
7.2. Ambivalens.....	20
7.2.1. Blandade känslor för graviditeten	21
7.2.2. Hopp kontra förtvivlan	21

7.3	Sitt egna värde	22
7.3.1	Skyller på sig själv.....	22
7.3.2.	Identitet och självbild	23
7.4.	Sociala begränsningar	24
7.4.1.	Isolering och bristande nätverk.....	24
7.4.2.	Svårigheter med att lämna	26
7.4.3.	Motivation till att lämna.....	27
8.	Diskussion	29
8.1.	Livssituationen i hemmet	29
8.1.1.	Implikation för socialt arbete.....	30
8.2.	Ambivalens.....	30
8.2.1.	Implikation för socialt arbete.....	31
8.3.	Sitt egna värde	32
8.3.1.	Implikation för socialt arbete.....	33
8.4.	Sociala begränsningar	33
8.4.1.	Implikation för socialt arbete.....	34
8.5.	Avslutande reflektion	36
8.6.	Metoddiskussion.....	36
8.6.1.	För framtida forskning	38
9.	Konklusion	39

Referenslista

Bilaga 1: Etisk egengranskning

Bilaga 2: Söktabell

Bilaga 3: Artikeltabell

1. Inledning

I samhället idag upplevs en ökad benägenhet att tala om mäns våld mot kvinnor, inte minst det sexuella våldet i och med hashtagen #metoo där kvinnor över hela världen delat sina erfarenheter och upplevelser av att vara utsatt. Enligt Brottsförebyggande Rådet [BRÅ] (2016) anmäldes omkring 6 660 misshandelsbrott av kvinnor i Sverige år 2016 där gärningspersonen var en tidigare partner i 45% av fallen. Det är i genomsnitt 18,2 anmälningar per dag. Socialstyrelsen (2016) beskriver att en kvinna kan anses vara dubbelt så sårbar under graviditet, vilket anses vara en viktig faktor i arbetet med våld i nära relationer. Våldsutsatta gravida kvinnor har större risk för flera besvär under graviditeten, för tidiga födselar samt barn med låg födelsevikt (Berglund & Witkowski, 2014). Den kontakt med vården dessa kvinnor har handlar oftast om besvär som kronisk smärta, kroppsliga besvär såsom magont eller psykisk ohälsa, till exempel depression eller ångest. Det är vanligast att kvinnor utsätts för våld av sin partner i en heterosexuell relation, där våldet syftar till att bibehålla maktordningarna där kvinnan är underordnad mannen och där kvinnan ständigt begränsas (Berglund & Witkowski, 2014).

2. Bakgrund

Bakgrunden behandlar först och främst mäns våld mot kvinnor generellt i samhället som sedan följs av ett avsnitt som belyser Socialtjänstens ansvar för våldsutsatta kvinnor. Det nästkommande avsnittet frambringar essensen i vår litteraturstudie - en överblick över våldsutsatta gravida kvinnors livssituation. Avslutningsvis presenteras litteraturstudiens problemformulering.

2.1. Mäns våld mot kvinnor

I FN:s deklaration (1993) definieras våld mot kvinnor som

“varje könsrelaterad våldshandling som resulterar i fysisk, sexuell eller psykisk skada eller lidande för kvinnor, samt hot om sådana handlingar, tvång eller godtyckligt frihetsberövande, vare sig det sker i det offentliga eller privata livet”

(United Nations, 1993).

Det som är grundläggande till fenomenet mäns våld mot kvinnor är samhällets uppbyggnad av maktordningen där kvinnor anses mindre värda än män. Mannen ses idag som normen och kvinnan är den som avviker från mansnormen (Johnsson-Latham, 2014). Det ger mannen en position att hävda sin “rätt”, och ofta har rättsväsendet bidragit till rätten genom låga straff eller friande domar gällande våldsbrott mot kvinnan. Våldet i vardagen, mellan man och kvinna, är ett sätt att bibehålla kvinnans underordning. Hemmet är mannens fristad och det är kvinnans farligaste plats på jorden, samtidigt som hon har en begränsad frihet på grund av mäns våld mot kvinnor även i offentligheten. Våldets grad speglar behovet av kontroll av kvinnan, desto grövre och oftare våld, desto större kontrollbehov existerar (Johnsson-Latham, 2014). Mannens våld kan ses som ett försök till att bevara sin position när han anser att den hotas, vanligtvis för att det finns en tanke att han har äganderätt (Gottzén, 2014).

2.2. Socialtjänstens ansvar för våldsutsatta kvinnor

Socialtjänsten har ett utbrett ansvar för våldsutsatta kvinnor, deras barn samt de män som utövar våldet (Enander, 2014). Kommunerna besitter ett ansvar i frågan enligt lag och föreskrifter, samt ett yttersta ansvar för de individer som omfattas av våldsproblematiken. Kommunerna har även ett specifikt ansvar gällande våldsutsatta kvinnor och tillhörande barn. År 2007 infördes en ny paragraf (SoL 5:11) som definierar kvinnors utsatthet som en

samhällelig problematik och angelägenhet. Våldsutsatta kvinnors behov ska beaktas särskilt. Socialtjänstens personal ska ha särskilda kunskaper och kompetens i området, vilket ska erhållas genom lämpliga utbildningar och kompetensutveckling.

Enander (2014) beskriver dock att många socionomer examineras utan beredande kunskap. Denna aspekt hindrar socialtjänstens personal att arbeta legitimt och deras möjlighet att erbjuda kvalitet i arbetet. Den enskilde handläggarens kompetens är beroende av vilken prioritet arbetet med våldsutsatta ges internt samt vilka resurser som socialtjänsten har (Enander, 2014).

Socialstyrelsen (2014) har tagit fram en vägledning som syftar till att lättare kunna upptäcka våld i nära relationer. Vägledningen är framtagen med anledning av att våldsutsatta kvinnor, som söker sig till sjukvård eller socialtjänst, inte uppger våldet som orsak. Kvinnorna ansöker istället exempelvis om ekonomiskt bistånd eller andra insatser. Ofta är våldet normaliserat och därmed dolt, samt att kvinnor upplever skam och skuld över den rådande situationen (Socialstyrelsen, 2014). Det är viktigt att socialtjänsten arbetar med kvinnors känslor av skam och skuld samt att arbetet syftar till att stärka deras självförtroende och möjligheten till kontroll över sitt liv (Socialstyrelsen, 2009). Kvinnors val, oavsett vad det är, är självständigt men de riskerar att sanktioneras om inte omgivningen upplever deras val legitimt. Om omgivningens stöd inte finns, riskerar kvinnan att förlora makten att fatta självständiga beslut.

2.3. Våld mot kvinnor under graviditet

I en svensk studie av Finnbogadóttir och Dykes (2016) beskrivs det att 225 kvinnor av 9000 respondenter upplevde våld under graviditet och våldet eskalerade under graviditetens gång, samt fortsatte efter barnet var fött. I Sverige är våldet lika vanligt som graviditetsdiabetes. Studien visar också att kvinnor inte lämnar sitt förhållande under graviditeten på grund av att de anser att det är säkrast för barnet om kvinnan stannar tills barnet är fött samt att särbos/separerade kvinnor har 13 gånger högre risk för att bli utsatt för våld. De kvinnor som stannar får dock uppleva isolering och begränsat stöd av andra samt känslor av skam och att hon får skylla sig själv.

I en kanadensisk studie påvisas det att kvinnor som är våldsutsatta under graviditet har större risk att utsättas för olika och fler sorters våld samt kombinationer av våld än kvinnor som är våldsutsatta före och/eller efter graviditet (Taillieu, Brownridge, Tyler, Chan,

Tiwari & Santos, 2016). Studien framhäver även att våldets allvarlighetsgrad är värre för dessa kvinnor.

Kvinnor som upplever våld under graviditet uppger att deras tidigare eller nuvarande manliga partner uppvisade karaktärsdrag som svartsjuka, dominans och kontrollerande (Taillieu, et. al. 2016). Mannen försökte isolera kvinnan från vänner och familj, var våldsam mot omgivningen samt hotfull och våldsam mot andra människor. Dessa karaktärsdrag kopplas till högre risk för kvinnan att bli utsatt för våld under graviditet. Kvinnor som varit våldsutsatta under graviditet rapporterar även att de var rädda för sina liv. Dessa kvinnor har även större risk för nedsatt hälsotillstånd och allmäntillstånd som konsekvens av våldet, innefattande bland annat fysiska skador, större behov av sjukvård, förändrad mentalitet, att tvingas avstå vardagliga aktiviteter samt att inte orka ta sig upp ur sängen (Taillieu, et. al. 2016).

2.4. Problemformulering

I dagens läge är det brist på kunskap kring mäns våldsutövande mot kvinnor, det finns varken djupgående teoretiska kunskaper om fenomenet eller grundläggande handlingsberedskap i praktiken och utbildningar (Enander, 2014).

Upplevelsen är att det finns ytterligare en aspekt att undersöka gällande mäns våld mot kvinnor, nämligen kunskapsluckan om våld under graviditet och hur kvinnor anser sin livssituation påverkas av sambandet våld och graviditet. Kunskapsluckan är relevant och angelägen att undersöka på grund av den utsträckning mäns våld mot kvinnor har inom hemmets sfär samt den normativa viljan att skaffa barn. Dessutom behöver socialarbetare bemöta dessa kvinnor med kunskap och stöd utefter kvinnornas komplexa livssituation.

Utgångspunkten är därmed att genom en litteraturstudie beskriva och förmedla en bild av kvinnornas egna upplevelser av våldets påverkan på deras livssituation under graviditet. Förhoppningsvis kan denna kunskap utgöra ett bidrag till hur socialarbetare kan arbeta med dessa kvinnor med målet att öka deras makt.

3. Syfte

Syftet med studien är att beskriva hur gravida kvinnors livssituationer påverkas av att leva i ett förhållande där de utsätts för våld av män samt beskriva hur socialarbetare kan använda denna kunskap i det sociala arbetet.

3.1. Frågeställningar

- Hur påverkas gravida kvinnors livssituationer av att vara våldsutsatta av sina manliga partners?
- Vilka implikationer för socialt arbete kan föreslås utifrån gravida kvinnors upplevelser av att vara våldsutsatt av sin manliga partner?

3.2. Centrala begrepp

Mäns våld mot kvinnor: Våld i nära relationer är ett folkhälsoproblem och kvinnor är mest utsatta (Socialstyrelsen, 2016). Det finns en ovilja att benämna män som förövare och därför har flera begrepp använts genom tiderna, till exempel “våld i hemmet”, “våld i familjen” och “våld mot kvinnor” (Johnsson-Latham, 2014). Vi har därför valt begreppet mäns våld mot kvinnor för att förtydliga att männen är dessa kvinnors förövare.

IPV (Intimate Partner Violence): Engelsk term som vi använt oss av i sökningar, direkt översättning är våld i nära relationer.

Våld: I det insamlade datamaterialet beskrivs olika former av våld, men syftar alltid på fysiskt, psykiskt och/eller sexuellt. Inget datamaterial som använts i denna studie är utan fysiskt våld och därför har detta våld eftersökts i våra inkluderade studier.

Könsmaktsteorin: Teorin om att män äger samhällets makt på flera nivåer, på bekostnad att kvinnor är underordnade (Widerberg, 2007).

Radikalfeministiskt perspektiv: Ett perspektiv som anser att könsmakten utspelar sig även i privatlivet och hemmet (Ljung, 2015). Perspektivet anser även att kvinnor förtrycks på grund av deras kön och att detta förtryck är den mest grundläggande formen och den mest utbredda (Gemzöe, 2014).

Patriarkat: Mäns överordning är osynlig och normaliserad till dess grad att det sitter i samhällets alla system (Gemzöe, 2014).

Empowerment: Ett arbetssätt med grund att se människors individuella kapacitet vid rätta förutsättningar, att se människors lika värde och rättigheter samt att upplysa och jämna ut samhällets maktstrukturer (Tengqvist, 2010).

4. Teoretiskt perspektiv

Nedan följer fyra teoretiska perspektiv som kommer att användas till studiens analys och diskussion. De är utvalda för att belysa maktaspekter i samhället och hur socialarbetare kan använda sig av ett maktperspektiv i sitt arbete med våldsutsatta kvinnor.

4.1. Könsmaktsteori

Könsmaktsteorin är en teori som behandlar fenomen, till exempel våld, i en helhet och angriper våldet ur ett strukturellt perspektiv, också kallad teorin om patriarkatet (Widerberg, 2007). Den har som grund att försöka se en orsak utifrån könsrelationerna istället för till exempel ekonomiska orsaker till problem. Patriarkatet blev ett begrepp under 1970-talet, vilket belyser manlig dominans och kvinnlig underordning, och samtliga feministiska perspektiv har anammat teorin om patriarkatet. En stor grund i teorin är att kvinnors och mäns skillnader i sexualiteten inte är i fokus, utan istället behandlas sexualiteten ur ett dominans-, makt- och underordningsperspektiv och belyser problem angående mäns övergrepp. Kvinnans reproduktionsförmåga, att vara gravid, anses som en produktionskraft som de är ensamma om och det i sig medför en social skillnad mellan könen, som egentligen inte behöver medföra ojämlikhet (Widerberg, 2007).

4.2. Radikalfeminism

Det radikalfeministiska perspektivet ser att kvinnor förtrycks på grund av deras kön och att denna form av förtryck är den mest grundläggande formen och den mest utbredda (Gemzöe, 2014). Radikalfeminismen anser dessutom att en manlig överordnad skulle existera även utan ekonomiska vinster av deras maktposition (Ljung, 2015). Förtrycket yttrar sig i mäns kontroll av kvinnor inom familjen genom sexuellt utnyttjande, kvinnomisshandel samt kvinnoförakt, vilket yttrar i samhället också (Gemzöe, 2014). Till exempel undertrycks homosexualitet eftersom detta hotar mäns kontroll av kvinnors kroppar. Den heterosexuella normen samt kvinnans reproduktionsförmåga skapar i sig ett tillstånd där kvinnan befinner sig i en situation där hon ger av sig själv och mannen kräver, ända från högsta maktpositionen i samhället ner till hemmets sfär (Ljung, 2015).

En gemensam fiende för kvinnornas gemensamma rörelse är patriarkatet, vilket beskrivs som ett samhälleligt system där mäns dominans över kvinnor är grunden (Gemzöe, 2014). Radikalfeminismen benämner fördelar med ett systerskap - där kvinnor gläds åt och hyllar varandra och egenskaper tillsammans - och detta universella systerskap anses vara en

styrkekälla för kvinnor där de kan dela erfarenheter av att vara kvinna i patriarkatet tillsammans. Män har fördelar på kvinnors bekostnad i ett patriarkat, enbart på grund av deras kön. Patriarkatet bibehålls genom att mäns dominans över kvinnor genomsyrar ett helt samhällssystem och alla dess aspekter vilket gör att det är naturligt och osynligt. Kvinnor internaliseras i att acceptera maktskillnader att de inte är medvetna om att det existerar, och slutligen ser sig själva vara underlägsna män. Patriarkatet och mäns dominans bibehålls även genom våld och hot om våld, där sexuella makten är den yttersta kontrollen, detta till följd av att ideologin om mäns överordnad inte räcker till. Det sexuella mötet och heterosexuella förhållandet är inte jämlikt och är ett uttryck för mäns maktutövande mot kvinnor (Gemzöe, 2014).

4.3. Ojämlighetens fyra nivåer

Nedan beskrivs det svenska samhället ur ett perspektiv där fyra nivåer speglar den maktasymmetri som finns mellan kvinnor och män, där kvinnor är underordnade i samtliga nivåer. Beskrivningen är till för att få en helhetsbild kring ojämlikhetens utsträckning. I denna litteraturstudie kommer nivå tre och fyra användas, då dessa två bäst beskriver hur den gravida kvinnan och hennes egenskaper nedvärderas samt hennes position relationellt.

Gemzöe (2014) beskriver att det finns fyra nivåer i det svenska samhället där ojämlikheten mellan män och kvinnor synliggörs. Dessa är den *politiska/ekonomiska nivån*, *familjenivån*, *kulturell nedvärdering av kvinnor* samt *våld mot kvinnor och sexuellt utnyttjande av kvinnor*. Den politiska/ekonomiska nivån innefattar kvinnors minimala politiska representation samt kvinnors utsatthet i arbetslivet: De har lägst lön och de sämsta villkoren samt arbetar på mer obekväma tider än män. Nivån berör även kvinnors representation inom fackföreningar och generellt i samhället har kvinnor låg ekonomisk makt.

Familjenivån beskriver att mäns arbete inte motsvarar det arbete som kvinnor utför obetalt i hemmet, i form av hushålls- och omsorgsarbete. Män utnyttjar inte hela deras del av föräldraledigheten, trots att denna möjlighet funnits sedan 1974.

Kulturell nedvärdering av kvinnor är den tredje nivån och beskriver hur kvinnors omsorgsarbete och obetalda arbete i hemmet samt deras ekonomiska underläge påverkas i offentlig sektor. Kvinnors arbete och erfarenheter nedvärderas och kunskapen som förmedlas i forskning präglas ofta av ett manligt perspektiv, samtidigt som kvinnors del i utbildningar och statliga institutioner marginaliseras. Bland annat modeindustrins och medie- och

reklamindustrins objektifiering av kvinnor förmedlar att kropp och utseende är det mest väsentliga. I denna nivå är kvinnors position mycket långt ifrån ett jämställdhetsideal, självständiga kvinnor som framställs i media anses inte accepterat och förekommer heller inte. Samhället framställer kvinnor kulturellt med respektlöshet och aningslöshet.

Den fjärde och sista nivån behandlar mäns våld och sexuella våld mot kvinnor. Samhället präglas av sexualbrott, våldtäkt, kvinnomord, kvinnomisshandel samt mäns sexuella utnyttjande av kvinnor och barn. Maktförhållandena bekräftas i rättsväsendet och i samhället som brister i att hantera dessa brott. De som driver frågorna om hur brotten kan förebyggas och reduceras i olika samhällssystem och organisationer är kvinnor, som hjälper kvinnor (Gemzöe, 2014).

4.4. Empowerment i socialt arbete

I begreppet empowerment finns det engelska begreppet *power*, vilket betyder styrka, kraft och makt (Askheim & Starrin, 2010). Tillsammans med begreppet medföljer en rad andra egenskaper och företeelser såsom socialt stöd, självtillit, delaktighet, kompetens, egenkontroll och självstyre. Begreppet empowerment är diffust i praktiken, men används ändå flitigt inom socialtjänsten.

Empowerment brukar användas för att beskriva hur individer som befinner sig i en maktlös position skaffar styrka, makt och kraft för att kunna ta sig ur maktlösheten (Askheim, 2010, s. 18). Medvetandegöra är en process där individen själv måste kunna frigöra sig från maktlösheten (Askheim, 2010). Kollektivet, samhället, har en stor roll i denna process då den ofta sker genom att individer delar erfarenheter med varandra, vilket i sin tur resulterar i ett handlande. Gemenskap har stor betydelse för att kunna bryta sig ur maktlösheten (Askheim & Starrin, 2010).

Feminister har länge eftersökt konceptet om empowerment eftersom de arbetar med ett synsätt som är anti-förtryckande, men de har stor respekt för ordet då det syftar på att strukturellt förändra förtryck genom att arbeta med några individer och grupper i taget (Adams, 2008). Kvinnogrupper i England har använt sig av empowerment när de har arbetat med att stötta kvinnor med allt från depression till problem med sina förhållanden. Det syftade till att ge kvinnorna kontroll över deras egna hälsa.

5. Metod och material

5.1. Litteraturstudie

Denna litteraturstudie syftar till att belysa kvinnors egna upplevelser av våld under graviditet. En litteraturstudie har som mål att lokalisera, kritisera och skapa en sammanställning av bästa möjliga kunskap inom ett visst område (Dahlberg & McCaig, 2010).

I en litteraturstudie används främst primära källor (Grinnell & Unrau, 2014). En systematisk överblick ska inte vara styrd efter författarnas egna subjektiva syn på hur de vill att resultatet ska se ut, studien ska bevaras neutral (Bowers-Brown & Stevens, 2010). I en litteraturstudie finns det nästan oändligt mycket litteratur att hitta, allt från publicerat material, icke publicerat material och mängder av databaser. Det kan anses omöjligt att få en överblick av samtlig litteratur och därför är första steget att begränsa sin inhämtning av data (Bowers-Brown & Stevens, 2010).

5.2. Urval och datainsamling

Urvalet begränsas till tre databaser, med specifika sökord, där vetenskapliga artiklar utgivna mellan 2007–2017 inhämtas för att försöka ha en relativt färsk bild av kunskapsläget. För att studien ska bli representativ i en litteraturstudie bör inte så kallad “grå litteratur”, alltså opublicerat material, användas (Bowers-Brown & Stevens, 2010).

I denna studie har följande databaser använts för att inhämta material; Social Services Abstracts, PsycINFO och Social Sciences Citation Index (del av Web of Science). Ytterligare begränsningar består av att enbart använda vetenskapliga artiklar som är peer-reviewed och internationellt publicerade, då vi anser en risk för otillräckligt material genom att leta efter enbart svenskskrivna artiklar. De sökord som använts är relaterade till mäns våld mot kvinnor under graviditet, de var på engelska och var bland andra *pregnan**, *violen**, *IPV*, samt andra relaterade synonymer.

I en diskussion med studiens handledare föreslogs tolv artiklar vara ett lämpligt antal att utgå ifrån, tillräckligt många för att kunna dra slutsatser men samtidigt vara en hanterbar mängd data. Detta ansågs även vara en rimlig mängd för att kunna få ett tillförlitligt resultat av litteraturstudien. De första sökningarna gjordes 2017-10-30 och en kompletterande sökning 2017-12-13, som utökade de inkluderade studierna med två stycken.

Resultatet från samtliga genomförda sökningar är 1002 sökresultat, av vilka titlar lästes igenom. Av de 1002 sökresultaten granskades 25 abstracts och 18 studier i sin helhet,

se Bilaga 3. Anledningen till det stora bortfallet var att sökningen gav resultat på studier som gjorts utanför västerländska länder, perspektivet var på annan person än kvinnan eller att de behandlade riskfaktorer för våld under graviditet. Det förstnämnda ansågs för brett till följd av olika kulturers syn på mäns våld mot kvinnor och de sistnämnda valdes bort på grund av att uppsatsen syftar till att undersöka våldets påverkan och inte vad som orsakar våldet. Slutligen valdes tolv artiklar ut till studien, varav två är kvantitativa och nio är kvalitativa och en med båda metoderna kombinerat.

För att öka studiens transparens skapades en söktabell, se bilaga 2.

5.3. Inklusionskriterier

Inklusionskriterierna syftar till att göra det lättare att hitta artiklar som är relevanta för denna studie och möjliggöra fynd som anses som bästa möjliga kunskapen i nuläget. Det som tagits hänsyn till är att 1) kvinnan ska vara gravid eller nyligen varit gravid vid partnervåldet, 2) artikeln ska beskriva fysiskt våld alternativt fysiskt våld i kombination med annan typ av våld i heterosexuella relationer, 3) kvinnan ska vara den person som är utsatt, 4) artikeln ska vara skriven mellan 2007–2017, 5) artikeln ska vara peer-reviewed, 6) studiens syfte ska vara att undersöka påverkan på kvinnans livssituation.

5.4. Exklusionskriterier

Exklusionskriterier berör artiklar som utesluts på grund av att de inte uppenbart uppfyller studiens syfte eller svarar på frågeställningarna. Exklusionskriterierna är 1) berör fysiskt våld från annan närstående än kvinnans manliga partner, 2) beskriver enbart påverkan av psykiskt- och sexuellt våld till följd av att en typ av våld bör vara genomgående samtligt datamaterial, 3) vars syfte som anspelar på mannens eller barnets perspektiv på våld, 4) är skrivna på annat språk än engelska, 5) är gjorda i andra länder än europeiska eller nordamerikanska till följd av kulturella skillnader.

5.5. Kvalitetskriterier

För att öka chansen att få tillförlitliga studier att granska eftersöks enbart peer-reviewed-granskade artiklar. Dessa har granskats av minst två oberoende experter inom intresseområdet och har godkänts för publicering.

5.6. Databearbetning och analysmetod

Friberg (2017) beskriver analysarbetet som en process där man går från helhetssyn till en delad syn där fokus ligger på olika komponenter, till att skapa en ny helhetssyn. Meningen med processen är att finna de viktigaste aspekterna som uppnår syftet som undersöks.

Aspekterna ska sedan förenas och utgöra undersökningens slutgiltiga resultat.

I den modell av Friberg (2017) som vi kommer att använda oss av finns följande fem steg att följa:

- 1. De valda studierna ska genomläsas multipla gånger för att få en känsla av vad de handlar om - fokus ligger på studiens resultat.** Resultaten presenteras ofta i form av teman eller kategorier med subteman alternativt subkategorier.
- 2. Identifiera varje studies nyckelfynd i resultat.** Fokus ligger på hur resultattexten är uppbyggd - exempel teman eller kategorier - och har konkreta beskrivningar av det som är det mest väsentlig.
- 3. Sammanställ varje studies resultat.** En schematisk översikt är nödvändig för att få en överblick av vad som analyseras.
- 4. Relatera varje studies resultat till varandra.** Identifiera likheter och skillnader och för samman dessa för att skapa nya teman och subteman. Behåll syftet i bakhuvudet för att inte hamna på sidospår.
- 5. Med hjälp av de nya temana, formulera en beskrivning.** Utifrån de utvalda studierna och artiklarna formuleras nya teman och subteman, som sedan utgör en ny helhet (Friberg, 2017).

Fribergs modell användes för att få struktur i arbetsprocessen. Från början lästes samtliga artiklar igenom var för sig med fokusering på studiernas resultat. Sedan skrevs valda studier ut i pappersform för att kunna strukturera upplägget, detta genom att numrera varje studie samt dela upp dem i två delar, sex i varje del. Innehållet genomlästes och intressanta delar markerades efter att studierna lästes utan markeringar, för att sedan genomläsas återigen på samma sätt med markerade utmärkande delar. Processen upprepades för alla artiklar. Därefter

jämfördes nyckelfynden med varandra, på så sätt har studierna undersökts utan förutfattade meningar.

För att få en överblick på varje enskild studies resultat numrerades pappersark efter studiernas tilldelade nummer och sedan skrevs det tydligt ner vad det var för teman som kunde tänkas framkomma. Resultatet färgkodades efter att båda läst samtliga studier med gemensamt valda färger. Det underlättade för att kunna se tydligt och klart vad som var gemensamt eller unikt för varje studie.

För att få ut teman och subteman till resultatet skrevs utmärkande begrepp ner från samtliga studier som handlade om våldets påverkan på kvinnor under graviditet och det blev ungefär tjugo stycken, så som ångest, isolering och rädsla. Dessa diskuterades och kopplades ihop, vilket mynnade ut i fyra teman och tolv subteman till att börja med. Under studiens gång sammanflätade ytterligare två subteman ihop och därav utgör tio stycken subteman resultatet i studien.

5.7. Etiska aspekter

Individskyddskravet är utgångspunkten för forskningsetiska överväganden och för att skydda individer från att lida men i forskningssammanhang (Vetenskapsrådet, 2002). I detta individskyddskrav innefattas fyra huvudkrav på forskningen: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. I denna studie finns ingen direkt kontakt med respondenter och därav blir förhållningssättet till de etiska principerna annorlunda än vid många andra kvalitativa studier.

Enligt Eriksson Barajas, Forsberg & Wengström (2013) finns det vissa etiska aspekter som behöver övervägas vid författandet av en litteraturstudie. Det är bland annat att granska de artiklar som används med etiska ögon. Det är även av stor vikt att samtliga studier beskrivs i studien och inte bara de som författarna själv anser är till deras fördel personligen.

I den etiska egengranskningen som utförts, se Bilaga 1, redovisas det att det inte finns några risker med att studien bidrar till men för någon annan person. Hade studien istället genomförts genom att intervjua våldsutsatta gravida kvinnor hade den blivit nästintill omöjlig att genomföra etiskt korrekt, dels för att den kan bringa men och för att skribenterna inte besitter tillräcklig kunskap eller har förutsättningar för att möta kvinnorna på ett etiskt korrekt sätt. För att få kvinnornas röster hörda angående deras egen livssituation var det därför också ett etiskt val att redovisa befintlig kunskap i form av en litteraturstudie.

6. Inkluderade studier

Nedan följer en presentation av de utvalda tolv artiklarna som utgör datamaterialet, för utförligare innehåll, se bilaga 3.

1. Experiences of being exposed to intimate partner violence during pregnancy

Studien inkluderar kvinnor som har eller har haft en livssituation innehållande våld under graviditet. Författarna är Engnes, Lidén och Lundgren (2012), vilka har gjort en kvalitativ studie där fem norska kvinnor intervjuade.

Studien bidrar till litteraturstudien med en ökad förståelse kring hur kvinnor som upplever våld under graviditet kämpar med sitt egna ansvar i att vara våldsutsatt, att inte förlora hoppet om en bättre framtid, maktlöshet och att inte förlora sig själva. Den bidrar även till en förståelse för hur dessa kvinnor upplever isolering, ensamhet och känslan inför att föra in ett barn i deras livssituation.

2. Increasing prevalence and incidence of domestic violence during the pregnancy and one and a half year postpartum, as well as risk factors: -a longitudinal cohort study in Southern Sweden

Denna svenska studie är skriven av Finnbogadóttir och Dykes (2015) och har som syfte att utreda våld och dess utsträckning under graviditet, ett år efter samt ett och ett halvt år efter födsel. De 1929 kvinnor som deltog i studien fick svara på tre enkäter över tid. Studiens bidrag till litteraturstudien är en inblick i hur pass vanligt våldet är samt hur kvinnorna påverkas både psykiskt och fysiskt, oavsett om de stannar eller lämnar sin man.

3. Pregnant Mothers' Perceptions of how Intimate Partner Violence affects Their Unborn Children

Denna studie är en kombination av kvalitativ och kvantitativ forskningsansats, skriven av Alhusen och Wilson (2015). I denna studie presenteras resultatet av sammanlagt 166 deltagande kvinnors uppfattningar av hur våld under graviditet påverkar hälsan för de blivande mammorna och fostret. Djupintervjuer genomfördes med 13 stycken av de 166 kvinnorna. Studiens bidrag till litteraturstudien är en förståelse för hur kvinnorna kämpar för att skydda sitt ofödda barn från våldet samt hur kvinnorna anammar ett annorlunda beteende för att förebygga våld och bråk.

4. Negotiating Peril: The Lived Experience of Rural, Low-Income Women Exposed to IPV During Pregnancy and Postpartum

Burnett, Schminkey, Milburn, Castello, Bullock, Campbell och Sharps (2016) har gjort en kvalitativ studie, i form av djupgående intervjuer, där syftet är att undersöka kvinnors egna upplevelser av partnervåld under graviditeten fram till två år efter födsel. Studiens resultat bidrar till litteraturstudien med en utökad förståelse för dessa kvinnors ständiga förhandling med risker, kampen om sin egen anatomi samt hur de som mammor gör allt för att skydda barnen samtidigt som de normaliserar våldet mot dem själva.

5. Intimate partner violence during pregnancy: Women's narratives about their mothering experiences

I denna spanska, kvalitativa studie, av Izaguirre och Calvete (2014) har författarna genomfört semistrukturerade intervjuer med 35 kvinnor som samtliga har upplevt våld i sina förhållanden och har barn. Denna studies bidrag till litteraturstudien är en förståelse för hur kvinnorna upplever att våldet påverkade dem fysiskt under graviditeten och sedan deras förmåga till att vara en "bra" mamma.

6. Pregnancy and Intimate Partner Violence in Canada: a Comparison of Victims Who Were and Were Not Abused During Pregnancy

En kvantitativ studie av Taillieu, et. al. (2016) som baserades på General Social Survey on Victimization, en enkätundersökning som var riktad mot kvinnor. Syftet är att undersöka riskfaktorer, indikatorer på allvarlighetsgraden och skillnader i hälsoeffekter efter våld, för offer som upplevt våld under graviditet jämfört med offer som upplevt våld utanför graviditet. Studiens bidrag till litteraturstudien är ökad förståelse kring att gravida kvinnor som utsätts för våld utsätts för flera olika sorters våld och i större utsträckning och allvarlighetsgrad.

7. Intimate Partner Violence During Pregnancy: Maternal and Neonatal Outcomes

Denna studie är en översikt av litteratur och forskning som berör våld i nära relationer under graviditet och dess påverkan på kvinnorna samt deras ofödda barn, skriven av Alhusen, Ray, Sharps och Bullock (2015). Studien bidrar med mentala, biologiska och sociala konsekvenser för kvinnorna samt hur kvinnornas livssituation påverkar det ofödda barnet negativt till litteraturstudien.

8. Intimate partner violence and pregnancy intentions: a qualitative study

En kvalitativ studie av Baird, Creedy och Mitchell (2016). Elva kvinnor intervjuades djupgående ett flertal gånger med målet att låta dem vara fria och öppna att berätta sin historia. Studiens bidrag till litteraturstudien är att förstå bredden på mäns kontroll och kvinnans delade känslor för sin graviditet. De upplevde maktlöshet, sårbarhet och rädsla om sitt barn och för en framtid med fortsatt våld.

9. Struggling to survive for the sake of the unborn baby: a grounded theory model of exposure to intimate partner violence during pregnancy

Den kvalitativa studien, skriven av Finnbogadottír, Dykes och Wann-Hansson (2014) utfördes genom tio intervjuer med kvinnor som bor i Sverige. Studiens syfte berör hur kvinnorna upplever våld under graviditet. Studiens bidrag till denna litteraturstudie är bland annat kvinnornas strategier för att hantera livssituationen som präglas av våld och hur de på grund av våldet förlorar sig själva, lever med enbart barnet som motivation för att fortsätta, ständig rädsla, bristande nätverk och isolering.

10. Women's experiences of important others in a pregnancy dominated by intimate partner violence

Denna kvalitativa studie av Engnes, Lidén och Lundgren (2012) har som syfte att få en djupare förståelse för kvinnors upplevelser och erfarenheter av nätverkets stöd vid försök att ändra sin livssituation under graviditeten, när relationen präglas av våld. Sju norska kvinnor ställde upp på djupgående intervjuer. Studien bidrar till litteraturstudien med en förståelse för hur kvinnan ständigt bedömer risker och försöker ta kontroll över sin situation, samt hur hennes nätverk kan utgöra en möjlighet eller ett hinder för en bättre framtid.

11. Pregnancy and Intimate Partner Violence: Risk Factors, Severity, and Health Effects

Studien är kvantitativ och skriven av Brownridge, Taillieu, Tyler, Tiwari, Ling Chan & Santos (2011), från Kanada. Statistics Canada gjorde 1993 en enkätundersökning med namn Violence against women survey, med 12 300 kvinnor deltagande. Av dessa utsattes 1 306 av våld av nuvarande partner och 147 utsattes för våld under graviditeten. Författarna valde att jämföra gravida kvinnor som inte utsatts för våld med gravida kvinnor som utsatts för våld. Denna studies bidrag till litteraturstudien är att belysa skillnaden mellan kvinnor som är gravida, och har upplevt våld utanför graviditeten, och de som är gravida tillsammans med en

våldsam partner som aktivt utsätter de även under graviditet.

12. “Keeping Up a Front”: Narratives About Intimate Partner Violence, Pregnancy, and Antenatal Care

En kvalitativ studie av Edin, Dahlgren, Lalas och Högberg (2010) där nio svenska kvinnor intervjuades om deras våldsamma partnerrelation. Syftet med studien var att förstå och framhäva rösterna för kvinnor som blivit utsatta för våld under graviditeten. Fokus var på de gravida kvinnornas strategier och motiv för att klara och stanna i förhållandet. Studiens bidrag till litteraturstudien är en ökad förståelse av kvinnornas upplevelser, känslor och erfarenheter av våld under graviditeten.

7. Resultat och analys

I detta avsnitt redovisas resultatet och det analysarbete som genomförts utifrån de tolv inkluderade studierna, se tabell 1. Fyra huvudteman med tillhörande tio subteman har skapats för att illustrera de gravida kvinnornas livssituation som innehåller våld.

Tabell 1. Teman och subteman.

TEMA	SUBTEMA
Livssituationen i hemmet	Oförutsägbar och riskfylld livssituation
	Anpassat beteende
	Skydda barnet
Ambivalens	Blandade känslor för graviditeten
	Hopp kontra förtvivlan
Sitt egna värde	Skyller på sig själv
	Identitet och självbild
Sociala begränsningar	Isolering och bristande nätverk
	Svårigheter med att lämna
	Motivation till att lämna

7.1. Livssituationen i hemmet

7.1.1. Oförutsägbar och riskfylld livssituation

“/.../They’re the only ones that love and the only ones that care. And an abuser will knock you down and hit you and kick you and call you a bunch of names. Five minutes later it’ll be like “Oh, I love you. I’m so sorry”.”

(Burnett, et. al., 2016, s. 958).

Att leva med en person som utövar våld beskrivs vara en oförutsägbar och motsägelsefull livssituation på grund av att våldet kan komma plötsligt men också ligga och gro för att sedan eskalera till utbrott (Engnes, et. al., 2012). En sådan hemmiljö minskar kvinnornas känsla av

kontroll och ökar deras rädsla vilket tvingar dem till att vara kalkylerande och alltid vara tre steg före sin partner för att själva ha kontroll över vad som kan komma att hända. Det blir också motsägelsefullt på grund av att situationen pendlar mellan våld och intensiva kärleksförklaringar, som många kvinnor gärna vill lita på (Engnes, et. al., 2012). Kvinnorna hade också hopp och föreställningar om att graviditeten skulle få männen att känna att de bär på något som är deras, och som i sin tur skulle minska våldet, men så var inte fallet för någon (Engnes, et. al., 2012). Flera kvinnor uppger att deras partner pendlade mellan att vilja ha barnet och sedan vilja göra en abort, vilket de ansåg bidrog till att männen fick mer makt (Baird, et. al., 2016). Kvinnornas glädje för graviditeten byttes snabbt ut till att bli präglad av fara och rädsla (Finnbogadóttir, et. al., 2015).

I en jämförelse mellan gravida kvinnor som alla utsatts för partnervåld, men inte alla under graviditeten, framkom signifikanta skillnader mellan vilken typ av våld, mängden av våld och hur rädd för sitt liv kvinnan var (Brownridge, et. al., 2011). Gravida kvinnor som utsätts för våld utsätts ofta för alla typer av våld, fysisk, psykiskt och sexuellt, och detta skedde oftare, vilket gjorde att de var rädda för sitt liv fem gånger mer än kvinnor som inte upplevde våld under graviditeten (Brownridge, et. al., 2011). Männens psykiska-, ekonomiska-, sexuella- och fysiska våld sätter inte bara kvinnornas liv i fara utan det blir även fara för barnets liv. Till följd av att leva under dessa förhållanden, när kvinnorna är gravida, tvingas de till att vara mer alerta i ännu högre utsträckning än tidigare. De beskriver att våldet inte bara påverkar dem vid våldstillfället, deras kroppar gör sig ständigt påmind genom bland annat mardrömmar och att vakna stressade och fokuserade samt att deras känslighet och känsla av sårbarhet ökat (Engnes, et. al., 2012). Dessa kvinnor har större risk för nedsatt hälsotillstånd och allmäntillstånd som konsekvens av våldet (Taillieu, et. al., 2016) och kvinnorna nämner även att de var totalt utmattade och att de inte kunde äta ordentligt (Edin, et. al., 2010).

Kvinnorna upplevde livssituationen som om de levde i en hemsk berg- och dalbana där de aldrig visste vad eller när något skulle hända, vilket påverkade deras förmåga att hitta en balans (Edin, et. al., 2010). De upplevde att de var i en svagare position och att de var mer rädda under graviditeten, vilket männen kunde utnyttja (Edin, et al., 2010).

Sammanfattningsvis påverkar mäns våld mot kvinnor, under graviditeten, kvinnorna direkt genom bland annat psykisk ohälsa, beteendeförändringar och biologiska konsekvenser (Alhusen, et. al. 2015). Kvinnorna löper stor risk för depression både under graviditeten och även förlossningsdepression, vilka enligt forskning är de största konsekvenserna av våld i nära relationer gällande mental hälsa (Alhusen, et. al., 2015). Även posttraumatiskt

stressyndrom och i värsta fall självmordsförsök kan vara resultatet av att leva i en livssituation som dessa kvinnor har. Stressen som kvinnorna upplever i en sådan livssituation medför risker för komplikationer under graviditeten och konsekvenser för det ofödda barnet. Deras liv blir isolerat utan socialt stöd tillsammans med en ovilja att lämna sin manliga partner (Finnbogadóttir & Dykes, 2016) och livssituationen ökar deras maktlöshet, sänker deras självkänsla och värde och tillslut blir hemmet som ett fängelse (Engnes, et. al., 2012).

7.1.2. Anpassat beteende

“/.../ I made sure not to press any of the things I thought would be triggers and just kind of agreed even though I wasn't agreeing. I never voiced my opinion.”

(Burnett, et. al., 2016 s. 955).

Kvinnor som fick frågor kring hur de har agerat när deras partner startat en argumentation uppger att de har förändrat sitt förhållningssätt efter de fått reda på sin graviditet (Alhusen & Wilson, 2015). Hela deras graviditet gick ut på att inte göra sin partner upprörd och att överleva under den period där de bar sitt barn (Finnbogadóttir, et. al., 2015). För att undvika våldet, som upplevdes kunna vara livshotande, lärde sig kvinnorna att hålla sig undan, anpassa sig, bete sig på ett speciellt sätt och att inte ge sig själv utrymme, utan istället ständigt rätta sig efter sin partner utan invändningar (Edin, et. al., 2010).

Kvinnorna berättar hur de undviker att bråket ska eskalera och bli mer våldsamt genom att ibland lämna hemmet en stund samt kommunicera på ett sätt som inte triggas av sin partner (Engnes, et. al., 2012). En kvinna beskriver hur hon tidigare aldrig lät någon ha det sista ordet men under graviditeten blev tystare och brydde sig inte om det längre. Det bästa för kvinnorna för att undvika konfrontation var att dra sig tillbaka, behålla lugnet och finna sätt att undvika att männen blev provocerade (Engnes, et. al., 2012). Andra kvinnor uppgav hur de medvetet utvecklade copingstrategier i form av att prata med sig själv och sitt barn i magen eller läsa böcker och de få gånger de argumenterade tillbaka mot sin partner kom de fort på att de måste skydda barnet och reducerade sin närvaro igen (Finnbogadóttir, et. al., 2015). Deras beteende blev noggrant kalkylerande till den punkt att de tänkte på hur de förflyttade sig och hur de betedde sig när de gjorde vardagliga saker som att handla mat, detta framför en ovetande omgivning (Burnett, et. al., 2016). Kvinnorna var framgångsrika i att anpassa och vänja sig med detta, och samtidigt stötte de undan smärtan och känslorna för sin livssituation (Edin, et. al., 2010). I slutändan berättar flera kvinnor att de var rädda för att

totalt bryta ihop av utmattning efter en längre tid av en vardag där de reduceras och anpassar sig ständigt efter sin partners känslor och åsikter (Engnes, et. al., 2012). En kvinna beskriver hur hon blev erbjuden antidepressiva tabletter men inte vågade ta dem på grund av rädslan för att bli sämre på att vara alert och närvarande för eventuell fara, då det riskerade att minska hennes förmåga att anpassa sig (Engnes, et. al., 2012).

Hos flera uppges det att det inte fanns någon ork kvar för att försöka göra förhållandet bättre, det handlade numera om att hålla det under kontroll så gott de kunde (Burnett, et. al., 2016). En vinst beskrivs finnas i att klara av att kontrollera sig själva i argumentationerna mot sin partner för det ökade kvinnornas känsla av kontroll över sin egen livssituation.

7.1.3. Skydda barnet

“You do everything to protect the child when you are pregnant, trying to satisfy your partner at the same time, and hope everything will go well.”

(Engnes, et. al., 2012, s. 6)

Kvinnor beskriver hur de förändrar sina beteenden för att först och främst sätta sitt barns hälsa i första hand (Alhusen & Wilson, 2015). Innan graviditeten fanns det ett stort fokus på mannens behov, enligt kvinnorna, men efter vetskapen om graviditeten förändrades deras förhållningssätt istället till att alltid skydda barnet och prioritera barnets behov. Det fanns en stor oro hos kvinnorna för hur deras barn kunde komma till skada utifrån deras situation med sin partner, både direkt och indirekt (Finnbogadóttir, et. al., 2014). De beskriver hur de bokstavligen försökte överleva situationen för deras ofödda barns skull.

De kände att deras egen hälsa slutligen skulle påverka barnets hälsa, både fysiskt och psykiskt genom våld eller stress (Alhusen & Wilson, 2015). Forskning visar också att hög fysisk och psykisk stress kan vara en del av bidraget till bland annat fosterdöd och för tidig födsel (Alhusen, et. al., 2015). Kvinnorna beskriver en medvetenhet om detta och de själva upplever att deras ständigt höga stressnivå är skadlig för barnet, vilket i sig gjorde dem mer stressade och det blev en omöjlig situation att övervinna (Finnbogadóttir, et. al., 2014). Trots våld mot kvinnorna och att samtligas liv beskrivs gå ut på att skydda barnet uppger de hur viktigt det är för barnet att ha sin pappa i sitt liv, så de kämpar, upprätthåller och anpassar sig (Burnett, et. al., 2016).

7.2 Ambivalens

7.2.1 Blandade känslor för graviditeten

“Even if I wanted to have an abortion I could not /.../. Although, to be honest, I probably would never have had an abortion as I really wanted to be a mum.”

(Baird, et. al., 2016, s. 2404).

Kvinnorna uttrycker att deras blandade känslor kring graviditeten grundade sig i deras osäkra, instabila livssituation och förhållande som innefattade våld (Baird, et. al., 2016).

Livssituationen hindrade dem från att vara optimistiska och njuta av att vara mammor.

Kvinnorna upplevde konstant rädsla och kunde inte ta in att deras mage växte i takt med graviditetens progress, att fostret rörde på sig och det var även svårt att njuta av graviditeten och den kommande bebisen (Edin, et. al., 2010). Dessa blandade känslor var även på grund av männens ambivalenta inställning till graviditeten (Baird, et. al., 2016). Först kunde männen uttrycka glädje över att de skulle bli föräldrar, för att sedan skifta inställning och uttrycka önskan om missfall eller abort. Kvinnorna blev förvirrade och upplevde att deras partner kontrollerade och tryckte ner dem som om de ägde kvinnorna och graviditeten (Edin, et. al., 2010). Ett flertal kvinnor var osäkra på om de skulle behålla barnet med anledning av våldet som förekom, samtidigt som det fanns en känsla av att de var tvingade att behålla barnet (Baird, et. al., 2016). Det fanns inte utrymme att kunna göra valet om att behålla barnet eller abortera. En kvinna berättar att hennes man berättade för vänner och familj utan att ha pratat med henne innan, vilket gjorde att även om hon ville göra abort fanns det inte möjlighet till det när alla visste. Samtidigt fanns det en inre vilja att bli mamma och skapa en familj (Baird, et. al., 2016).

7.2.2 Hopp kontra förtvivlan

“Even though I was not quite ready, I thought if we had a baby that he would sort his life out.

I had hoped and prayed that he would start to think about the way he behaved, that he would become more caring and considerate, if I was pregnant, that would make a man of him, and how naive was I?”

(Baird, et. al., 2016, s. 2405).

Graviditeten innebar inte bara negativa utan även positiva känslor för kvinnorna då de upplevde hopp om att deras män skulle bättra sig, förändra sina beteenden och ordna upp sina liv (Baird, et. al., 2016). Hoppet gällde även att fokuset skulle flyttas från konflikter och våld till en positiv, glädjefylld förändring; att bli föräldrar (Engnes, et. al., 2012). Förhållandet var

ostabilt och kvinnorna berättar att männen pendlade mellan att vara kall – när de var aggressiva – och varma – när de visade kärlek (Finnbogadóttir, et. al., 2014).

Kvinnorna använde hoppet som en slags försvarsmekanism, ett hopp om att det var tillfälligt och visualiserade slutet på livssituationen (Edin, et. al., 2010). Livssituationen var komplicerad och svår, och hoppet om ett bättre förhållande blev mer och mer diffust för kvinnorna, men de sökte efter sätt att hantera problemet hellre än hur de kunde ta sig ur och lämna. De hoppades att det skulle förändras till det bättre och försvarade ofta förhållandena.

De kvinnor som inte lämnat trots våldet, uttrycker att när männen visar kärlek är det ett tecken på hopp om förlåtelse, hopp om att de ska förbättras (Engnes, et. al., 2012). Kvinnorna som har lämnat sina män uttrycker att de tappat det hoppet. En kvinna uttrycker att hon var naiv som trodde att mannen skulle bättra sig på grund av graviditeten (Engnes, et. al., 2012).

7.3 Sitt egna värde

7.3.1 Skyller på sig själv

“/.../ But I had no choice. You can't just say, I had enough, really, because I am the one carrying the responsibility, ... I can't do anything except try to keep going on.”

(Finnbogadóttir, et. al., 2015, s. 4).

Kvinnor som är våldsutsatta under graviditet uttrycker att de skyller på och ifrågasätter sig själva (Engnes, et. al., 2012). De uttrycker en undran gällande deras val att föra in ett barn i en sådan livssituation som de då befann sig i och att de inte valde att lämna männen tidigare. Genom att inte ha lämnat tidigare känner kvinnorna att de förvärrade barnets tillvaro.

Kvinnorna var under graviditeten även arga på sig själva för deras livssituation och undrade varför Gud straffade dem (Burnett, et. al., 2016). De upplevde att ansvaret enbart vilade på dem själva och inte männen. Kvinnorna som blivit gravida på oplanerad basis lade hela ansvaret på sig själva och tyckte att graviditeten var deras fel (Baird, et. al., 2016). En kvinna berättar; *“/.../ it feels as if you have agreed to it, and it feels like it was my fault”* (Edin, et. al., 2010, s. 196).

Känslan av ensamansvar och att de skyller på sig själva kunde även bero på hur männen uttryckte sig (Engnes, et. al., 2012). En kvinna beskriver när hennes man under ett bråk uttryckte att den ilskan han kände, hade han inte känt mot någon annan än henne, vilket gjorde att hon i ännu större utsträckning ifrågasatte sin roll och sitt ansvar i situationen.

Kvinnornas självbild kompromissades och utmanades på grund av deras livssituation och de upplevde känslor av skam och att det var deras eget fel att de hamnat i den livssituationen de befann sig i (Finnbogadóttir, et. al., 2014). Vissa kvinnor sökte hjälp eller försökte söka hjälp, medan andra inte ens försökte med anledning av den starka skam de upplevde över att vara gravid och utsatt för våld av de män som de fallit för och älskade (Finnbogadóttir, et. al., 2014).

7.3.2. Identitet och självbild

“/.../ I do not think they can imagine what it’s like in such a home... trying to avoid the mood swings. And it becomes a prison. And finally, you don’t know who you are.”

(Engnes, et. al., 2012, s.6)

Kvinnornas livssituation påverkade deras självbild negativt (Engnes, et. al., 2012). Under tiden de levde i en livssituation fylld av våld levde de med interna konflikter och fokuserade på att överleva (Burnett, et. al., 2016). Vid en jämförelse av gravida kvinnor som inte utsatts för våld och gravida kvinnor som upplevt våld visas det att gravida kvinnor är ännu mer sårbara och negativt påverkade både fysiskt och psykiskt (Brownridge, et. al., 2011).

Känslan av att inte vara värd något var dominant och kvinnorna berättar hur de till slut blev någon de inte var (Brownridge, et. al., 2011). Åren av att vara utsatt för våld förändrade deras person och ett flertal kvinnor uttrycker ordagrant att männen gjorde de till någon de inte var (Finnbogadóttir, et. al., 2014). En kvinna berättar att det var som ett fängelse där de inte visste vilka de var (Engnes, et. al., 2012). Kvinnorna fick utöver våldet även höra att de inte hade något IQ och att de var “en jävla fitta” (Edin, et. al., 2010).

Att vara våldsutsatt under graviditeten innebär att kvinnorna måste kämpa för att inte förlora sig själva (Engnes, et. al., 2012). Kvinnorna fann olika strategier för att bibehålla jaget och en av de sakerna var genom att inte identifiera sig som ett offer, även om det inte var uteslutande att kvinnorna var medvetna om och erkände att de var våldsutsatta. I takt med att självkänslan förminskades upplevde de även en känsla av att kroppen krympte fysiskt, att kroppen var utmattad och maktlös (Engnes, et. al., 2012). De kunde inte stå emot våldet och kände sig förödmjukade och nedvärderade. En kvinna beskriver att det mannen gör är att bryta ner kvinnan så mycket att hon upplever att hon är fast, fångad och inte har någonstans att ta vägen så att hon är tvungen att stanna med honom (Burnett, et. al., 2016). Självrespekt, värdighet och stolthet var inget som kvinnorna kunde identifiera sig med och de upplevde att de var *ingenting*.

‘I was very, very happy when I discovered I was pregnant, as we wanted children. I would be a strong mum. I’ve seen my mum just sitting down and crying when things went wrong, I can’t do that.’

(Engnes, et. al., 2012, s. 6).

Med rollen som mamma medföljer en integritet och kvinnorna uttrycker att det viktigaste för de var att vara mamma (Burnett, et. al., 2016). Trots deras livssituation och det ansvar som var knutet till den, uttrycker kvinnorna glädje över att bli mammor (Engnes, et. al., 2012).

Mammarollen är en viktig aspekt i kvinnornas liv och de beskriver att barnets bästa var prioritet samt deras motivation till att inte ge upp (Engnes, et. al., 2012). När kvinnorna anammade rollen som mamma följde en ny innebörd av ansvar och makt för dem (Engnes, et. al., 2012), och känslan av ett ökat ansvar för barnet infann sig vilket grundades i oron för att våldet skulle påverka barnet negativt (Izaguirre & Calvete, 2014).

Det var svårt att vara en dedikerad mamma då de hade brist på tid och energi med anledning av våldet och kvinnorna upplevde att våldet påverkade deras moderskap och mammaroll. Det som gjorde mest ont i kvinnorna var att de blev kritiserade som mammor, att inte känna sig uppskattade och att vara ovärdig i mammarollen (Edin, et. al., 2010). Kvinnorna konstaterar att deras dåliga mående påverkade deras förmåga att vara en bra mamma. Några av kvinnorna upplevde att de blev mer omhändertagande och gjorde allt i sin makt för att skydda barnet från den livssituation de befann sig i. Kvinnorna tvingades sätta sina egna behov åt sidan för att främja barnet, och ibland även männen (Engnes, et. al., 2012).

7.4. Sociala begränsningar

7.4.1. Isolering och bristande nätverk

“/.../ No one is going to understand why I accept this. And it’s very painful. It means that when things are difficult I have nobody.”

(Engnes, et. al., 2012, s. 6).

Nätverket har svårt att förstå hur komplext det är för kvinnorna i en våldsamt livssituation, vilket kan resultera i att omgivningen inte vill ha något med familjen att göra (Burnett, et. al., 2016). Av de kvinnor som befann sig i en relation med våldsutövande män präglades även kvinnornas övriga familj av oförståelse och ovilja att stötta kvinnorna eftersom de ansågs

själva kunna ha gjort något åt sin situation, men valt att inte göra det. Detta gjorde att samtliga relationer utanför männens blev ansträngda eftersom kvinnorna ständigt tänkte på vad de kunde säga och vad som skulle vara privat. Kvinnorna stängde in sina känslor och upplevelser baserat på rädslan över att bli övergiven av omgivningen eller ännu värre; anmälld till myndigheterna för att hon anses vara en dålig förälder (Burnett, et. al., 2016).

De gravida kvinnornas mammor var ibland den enda faktorn för att kunna ta sig ur den skadliga livssituationen (Engnes, et. al., 2012). Mammorna var en av de få personerna som hade stannat kvar som stöd när annan omgivning hade gett upp hoppet och lämnat. Kvinnorna som även förlorat sin mamma under förhållandet beskriver en stor förlust i livet och en strävan efter att finna någon annan äldre kvinna som på något sätt kan ersätta rollen som mormor. Kvinnors rädsla för att berätta för sin omgivning om livssituationen var utbredd, för att de då kunde framstå som inkompetenta mammor, vilket skulle kunna sluta med att myndigheterna lägger sig i föräldraskapet, i värsta fall att de förlorade sina barn (Engnes, et. al., 2012). Att be om hjälp från sin omgivning ansågs riskabelt, hur mycket det än behövdes för att orka förändra livssituationen. Kvinnorna förlorade respekt från sin omgivning om de inte tog sig ut ur situationen själva, vilket ledde till en distans till vänner och familj. Vissa vänner ansåg att kvinnorna var dåliga mammor om de stannade, men också dåliga mammor om hon lämnade barnets pappa och resultatet blev att de isolerade sig i hemmet (Engnes, et. al., 2012). Kvinnorna beskriver hur nätverket kunde vara orsaken till att de inte tog sig ur sin situation på grund av det motstånd de möttes av när de beslutat att göra det (Finnbogadóttir, et. al., 2014).

Kvinnorna upplever sig leva i en isolerad livssituation där de hela tiden matas av bilden av att deras män ska förbättras och därmed får de en lycklig familj inom en snar framtid, de har svårt att tro att omvärlden ska hjälpa till om de lämnar (Engnes, et. al., 2012). Flera kvinnor beskriver att de eventuellt inte blir trodda av omgivning och sociala skyddsnät i samhället om de kommer ut och berättar vad de varit med om och räknar därför inte med att få rätt stöd i sin situation (Engnes, et. al., 2012). Organisationer i samhället brister i att fråga kvinnor om de upplever våld under graviditeten, dels av okunskap men också för att det kan bli skrämmande och anses för personligt (Alhusen, et. al., 2015). Hos professionella finns det en rädsla för att de ska kränka den gravida kvinnan och för vad de faktiskt ska göra om de får reda på att våld är förekommande.

Kvinnorna kände sig också isolerade på grund av att de inte fick något stöd eller empati från sin partner, och deras partner kontrollerade och tryckte ner dem som om de ägde kvinnorna och graviditeten (Edin, et. al., 2010). Generellt var livssituationen svår och det

upplevdes som ett hot att låta någon komma nära, vilket gjorde att kvinnorna hade många hemligheter och höll uppe en fasad för att dölja våldet som förekom från andra. De berättade inte för någon, som mest någon enstaka, väl utvald person, om våldet.

7.4.2. Svårigheter med att lämna

“/.../ They knock you down so much that they feel, you feel like you have nowhere else to go.

You have to stay with them /.../”

(Burnett, et. al., 2016, s. 958)

Kvinnorna står ständigt inför ett val, om de ska fortsätta i livssituationen som den ser ut eller vad som är bästa möjliga sätt att lämna på (Baird, et. al., 2016). Livssituationen gjorde att kvinnorna var förvirrade över om våldet skulle minska när barnet var i magen eller efter. Det fanns en positiv syn på att livssituationen kanske skulle komma att förändras eftersom männen hade mestadels en positiv reaktion till barnet i början och bemötte kvinnorna med kärlek, men att det sedan pendlade upp och ner mellan kärlek och våld.

I Baird et. al. (2016) diskussion beskriver de även att kvinnans känslor kring förhållandet är mycket komplexa och att graviditeten ökade männens kontroll över kvinnorna. Det visar sig att kvinnorna som stannar i sin livssituation har en avtrubbad syn på männens våld mot sig samt att som en överlevnadsstrategi tvingats underskatta våldet (Burnett, et. al., 2016). De kvinnorna hade också knappa ekonomiska resurser, bristande förståelse från omgivningen och kommit till att acceptera sitt öde. Vissa uttryckte även att de inte ville inse att det inte kunde bli bättre och hoppet kvarstod, tanken på att de någon gång skulle bli en vanlig familj var drivande till att stanna. Inom kvinnorna fanns en oro kring hur mycket myndigheterna kunde hjälpa till med eller kanske till och med förstöra deras familj (Engnes, et. al., 2012). Att lämna skulle betyda att be om hjälp hos ett flertal aktörer såsom försörjningsstöd, sjukvård, familjerätten och föräldrastöd, vilket ansågs utmattande och svårt att ta sig an. Kvinnorna beskrev också att de inte besatt den kunskap som behövdes för att koordinera alla dessa kontakter samtidigt och önskade att kontakten med aktörerna kunde vara enklare för att underlätta att faktiskt ta sig ur sin situation. Helst av allt ville de bli tillfrågade och erbjudas hjälp, istället för att själva behöva fråga om det (Engnes, et. al., 2012).

Kvinnorna uttrycker att de satt fast i deras förhållande och inte kunde ta sig ur, dels på grund av att de skämdes för mycket över att deras barns pappa utsätter dem och det ofödda barnet för våld, samt för hur dränerade på energi de var (Finnbogadóttir, et. al., 2014).

Förhållandet bestod av känslomässiga tornados som kvinnorna skulle överleva en i taget och som ökade deras känslor av att inte ha kontroll över livssituationen. Försök till att ta kontroll och lämna ökade våldet från männens sida så kvinnorna orkade inte försöka till slut (Finnbogadóttir, et. al., 2014).

Ett krav från kvinnorna för att kunna lämna var att de för en gångs skull skulle ha kontroll över sin situation när det var dags (Engnes, et. al., 2012). Det ansågs tufft eftersom de samtidigt måste lita på att både omgivningen och det sociala skyddsnätet i samhället ska klara av att hjälpa dem, vilket de ofta inte kände att de kunde och därför stannade (Engnes, et. al., 2012). Livssituationen gjorde det svårt för kvinnorna att lämna (Edin, et. al., 2010). En kvinna planerade att lämna när graviditeten var över, men hon kunde inte. Hon var alldeles för osäker och vettskrämd för vad som kunde hända henne och barnet. Det visar sig att kvinnorna hade dåligt samvete och ansåg det viktigt för dem att deras barn hade en manlig förebild i sitt liv och kände att de förstörde för sitt barn om de tog det ifrån dem (Alhusen & Wilson, 2012).

7.4.3. Motivation till att lämna

“This is all cockeyed, here I have conceived a child with a person who beats me ... he beats me when I am pregnant.”
(Edin, et. al., 2010, s. 194).

Kvinnor som alla upplevt våld i sitt förhållande, men vissa under graviditeten och andra som inte var utsatta under graviditet, jämfördes och det visade att de utsatta för våld under graviditet är dubbelt benägna att lämna sitt förhållande, men också att de utsätts för ytterligare större mängd våld - fysiskt, psykiskt och sexuellt - när de är separerade (Brownridge, et. al., 2011). I en av de inkluderande studierna i vårt datamaterial beskrivs det att samtliga av deras elva kvinnliga respondenter som deltog i studien hade separerat från sina män på grund av våldet (Baird, et. al., 2016), medan en annan studie bekräftar att två av deras nio respondenter lämnade på grund av livshotande våld och hot (Edin, et. al., 2010). Om kvinnornas hopp för en förändring var slut, lämnade hon sin man om de visste att någon i deras omgivning fanns där för att hjälpa till med deras barn, vilket de kollade upp innan själva separationen för säkerhetens skull (Burnett, et. al., 2016).

Vissa kvinnor blev stärkta av att tänka sig som förebilder för sina barn och hade därför tagit sig mod att stå upp för sig själva och lämna, bland annat ville en av kvinnorna bevisa för sin kommande dotter att kvinnor inte är värda att bli behandlade på detta vis av

män (Burnett, et. al., 2016). Det var genomgående för dessa kvinnor att när de försökte göra små positiva förändringar i deras förhållande bemöttes det med mer våld, så för att lämna livssituationen behövde de lämna allt på en gång och inte riskera en utdragen process.

Kvinnornas drivkraft för att ändra sin livssituation var för att kunna skydda det ofödda barnet från männens våld (Engnes, et. al., 2012). Det krävdes dock stor mental förberedelse för att kvinnorna skulle agera efter vad som kändes rätt, att lämna, samt att det fanns en rädsla för att de inte skulle klara det själva och bryta ihop totalt. Vissa kvinnor lämnade sina män när de hade förstått hur farlig deras situation verkligen var, men det var aldrig en enkel process att ta sig igenom (Finnbogadóttir, et. al., 2014). Andra började succesivt att ifrågasätta sitt förhållande och kvinnorna ansåg att det blev tydligare på grund av deras graviditet, då de förstod att det inte är en normal situation längre (Edin, et. al., 2010). Det visar sig också att barnet är både motivationen att lämna och att stanna, samtidigt som lämnandet är en sorg, men även en lättnad (Engnes, et. al., 2012). Det fanns ändå en drivkraft för att deras barn inte skulle få växa upp i en familj med våld, som de själva kanske varit med om. Kvinnorna beskriver att bli självständig efter en livssituation som präglats av partnervåld ökade deras känsla av kontroll igen, vilket de innan inte trodde kunde ske (Engnes, et. al., 2012).

Några kvinnor beskriver tydligt att barnet var en stark bidragande faktor för att kvinnorna faktiskt lämnade (Alhusen & Wilson, 2015). En kvinna beskriver att hon förstod att våldet inte skulle minska direkt när han slog första gången efter vetskapen om graviditeten och valde då att lämna (Alhusen & Wilson, 2015).

8. Diskussion

Syftet med litteraturstudien är att beskriva hur gravida kvinnors livssituationer påverkas av att leva i ett förhållande där de utsätts för våld av män samt beskriva hur socialarbetare kan använda kunskapen i det sociala arbetet. Följande frågeställningar har använts för att lättare kunna belysa syftet i litteraturstudien:

- **Hur påverkas gravida kvinnors livssituationer av att vara våldsutsatta av sina manliga partners?**
- **Vilka implikationer för socialt arbete kan föreslås utifrån gravida kvinnors upplevelser av att vara våldsutsatt av sina manliga partners?**

De viktigaste fynden utifrån litteraturstudiens resultat diskuteras i samma ordning som huvudtemana har presenterats och kommer att diskuteras i relation till litteraturstudiens teoretiska ram. Slutligen beskrivs det hur kunskapen kan implementeras i socialt arbete med inspiration från ett empowermentorienterat arbetssätt. Avsnittet avslutas med litteraturstudiens metoddiskussion.

8.1. Livssituationen i hemmet

Inom temat *livssituation i hemmet* går det att konstatera att livssituationen i hemmet är en stor grund till allt som den gravida kvinnan utstår och måste anpassa sig efter. Kvinnorna beskriver att de ständigt är stressade, alerta och fokuserade i hemmet (Engnes, et. al., 2012) samtidigt som graviditeten gjorde de svagare som deras män utnyttjade (Edin, et.al., 2010). En sådan hemmiljö bidrog till minskad kontroll för kvinnan (Engnes, et. al., 2012).

Enligt ett radikalfeministiskt perspektiv konstateras det att männens makt i samhället även yttrar sig i hemmets sfär mellan kvinnorna och männen (Ljung, 2015). Kontrollen över kvinnorna utförs i form av förtryck genom sexuellt utnyttjande, kvinnomisshandel och kvinnoförakt (Gemzöe, 2014). När kvinnorna är gravida befinner de sig i en situation där de är skyldiga andra omtanke och kraft, medan männen fortsätter att kräva saker av kvinnorna (Ljung, 2015). Det som går att förstå med hjälp av radikalfeminismen är att, kvinnorna som redan upplever sig kontrollerade och utom egen kontroll över sin livssituation, känner så på grund av männens våld inom hemmets väggar. Kvinnorna beskriver att de förändras när barnet befinner sig i magen och därmed förminskar sina egna liv ännu mer i förhållandet till deras manliga partner (Alhusen & Wilson, 2015). Detta stämmer överens med det

radikalfeministiska perspektivet att det är nyttigt för att männen ska behålla en överordnad maktposition och fortsatt kontroll över kvinnorna. Våldet från männen står alltid i proportion till den kontroll de behöver (Ljung, 2015) och det framgår att våldet ökar längs med att graviditeten fortskrider (Finnbogadóttir & Dykes, 2016), vilket bevisar det ökande behovet hos männen att kontrollera kvinnorna, även som gravid och bärande på deras gemensamma barn. Slutligen visar denna litteraturstudies resultat att när männen äger majoriteten av relationens makt resulterar det i maktlöshet hos kvinnorna.

8.1.1. Implikation för socialt arbete

Det är av stor vikt att socialarbetare har kunskap om kvinnors livssituation i deras egna hem och hur oförutsägbar den kan vara. Kvinnorna kan inte agera efter sina egna behov och känslor och har därför minimerat dessa i relation till sina partners behov och känslor (Edin, et.al., 2010), och alltid en tanke på sitt barns bästa (Alhusen & Wilson, 2015). Socialarbetare bör därför värdera denna kunskap högt, när de bemöter kvinnor som utsätts för våld under graviditet, att det inte är självklart att kvinnorna är i ett stadie i livet där de tänker på sin säkerhet och välmående i första hand och hur riskabelt det är för dem att kanske göra det. Kvinnorna vet att situationen inte är optimal men de har ofta insikt i vad som är bäst för barnens säkerhet just nu. Det socialarbetare kan göra är att visa stöd genom att berätta att det finns hjälp att få, både akut och långsiktigt, för att kanske ingiva en tanke om att kvinnorna har makt och kontroll att förändra deras livssituation. Enligt ett empowermentorienterat arbete är givandet av kunskap, till den maktlösa, en del av arbetet för att personen ska återfå makt (Askheim, 2010). Sällan finns det kunskap hos kvinnorna om vilken hjälp de kan få av sociala skyddsnät och det kan vara viktigt att ge så grundlig och tydlig information som möjligt över hur samhällets skyddsnät fungerar för att ge kvinnorna en väg ut ur förhållandet eller hur männen tillsammans med kvinnorna kan söka hjälp. Detta kan ske både i samhällsinformation eller vid individuella möten efter kontakt med socialtjänsten.

8.2. Ambivalens

I litteraturstudiens resultat framkommer det att kvinnornas glädje för graviditeten ersattes med känslor av skräck och rädsla (Finnbogadóttir, et. al., 2014), och de hade svårt att registrera och ta in graviditeten (Edin, et. al., 2010). Kvinnorna pendlade mellan viljan att göra abort och att bli mamma (Baird, et. al., 2016). Hoppet om en bättre framtid blev mer och mer diffust för kvinnorna, och de sökte efter sätt att hantera problemet hellre än att hitta en väg ut (Edin, et. al., 2010).

Enligt könsförelsteorin är kvinnors reproduktionsförmåga en produktionskraft som de är ensamma om, vilket medför en social skillnad mellan könen (Widerberg, 2007). I relation till att männen äger makt i samhället kan denna litteraturstudies resultat styrka att det främjar männen att även ta makt över och kontrollera kvinnornas graviditet. När kvinnorna är gravida vill männen kontrollera både kvinnorna, som de även vill i vanliga fall, och graviditeten. Männen utnyttjar kvinnornas underordning och deras dubbla utsatthet under graviditeten för att bibehålla, eller utöka, kontrollen. I litteraturstudiens resultat framgår det att kvinnorna inte kunde njuta av och uppleva graviditeten som de önskade (Edin, et. al., 2010), vilket kan tolkas som att deras ambivalenta inställning och känsloliv då är ett bevis på männens makt och kontroll. Radikalfeminismen ger perspektivet att kvinnoförtrycket vandrar ner till den privata sfären, i hemmet (Gemzöe, 2014), vilket aktualiseras av männens behov av att kontrollera kvinnorna och även graviditeten i hemmet. Kvinnorna tvingas återigen ge mer av sig själva samt utstå och tillgodose männens krav och behov, men finner sig själva att inte lyckas och pendlar istället mellan hopp och förtvivlan, samtidigt som de sätter sig själva i relation till männen och inte vill baktala dem. Ur litteraturstudiens resultat kan det utläsas att kvinnornas ambivalens är befogad eftersom de ständigt begränsas när de självständigt försöker att ta beslut och leva fritt i hemmet. Det kan anses som en naturlig reaktion till följd av att de tvingas leva efter sina mäns åsikter, känslor och utbrott och inte sina egna. Kvinnorna vet helt enkelt inte vem de ska tillfredsställa. Enligt Gemzöe (2014) är tredje nivån av ojämlikhet när män objektifierar kvinnor och det är integrerat i kulturen vi lever i, och den fjärde behandlar hur våldet används flitigt för att kontrollera kvinnors kroppar, sexualitet och frihet. I enlighet med tredje och fjärde nivån kan vi se hur det strukturella förtrycket mot kvinnor bekräftas i litteraturstudien, där männen är överordnade kvinnorna i samtliga nivåer. Kulturellt ser vi fördomar mot partnervåld från kvinnornas omgivning som uttrycks i sanktioner där följden blir personlig skam och skuld. Kvinnornas frihet begränsas eftersom kvinnorna beskriver sig inte kunna ta sig ur sitt förhållande utan stöd från sin omgivning, detta blir alltså en konsekvens av kulturen i samhället och männens individuella våldsutövande.

8.2.1. Implikation för socialt arbete

Socialarbetare möter med stor sannolikhet kvinnor med den sortens ambivalens som beskrivits i litteraturstudiens resultat. Kvinnorna pendlar mellan hopp och förtvivlan, att stanna eller lämna, glädje och sorg. Uppgiften för professionen blir att stärka kvinnorna i att ambivalensen som upplevs är normal och befogad, att deras osäkerhet och frågan om vem de

ska tillfredsställa är normal. Kvinnorna har ett behov av att lyssna mer på sina egna behov och känslor och behöver stärkas i att se sig själva i sin kontext utifrån, för att tänka på sin säkerhet och värdighet, oberoende männen. Kvinnorna beskriver ambivalensen och förvirringen som något som höll dem kvar i förhållandet (Edin, et. al., 2010). Där finns det nyttig information för socialarbetare att vara medvetna om och försöka bringa insikt i kvinnornas faktiska situation.

8.3. Sitt egna värde

Ur litteraturstudiens resultat framgår det att kvinnor som är våldsutsatta under graviditet skyller på och ifrågasätter sig själva (Engnes, et. al., 2012), de upplever sig ha ensamt ansvar över sin livssituation (Burnett, et. al., 2016). Självbilden utmanades, de upplevde skam och skuld och förvandlades till några de inte var (Finnbogadóttir, et. al., 2014). De kunde bara fokusera på att överleva i en livssituation där dem kämpade med interna konflikter (Burnett, et. al., 2016). De identifierade sig med att vara ingenting och tappade självrespekt, värdighet och stolthet på grund av männens våld och livssituationen. Det som motiverade dem var mammarollen där en ny känsla av makt och ansvar uppstod (Engnes, et. al., 2012).

Könsmaktsteorin belyser problemet med mäns övergrepp mot kvinnor och att graviditet och reproduktion är ett hot mot männens överordnad (Widerberg, 2007). Radikalfeminismen medför ett perspektiv på hur män har fördelar i patriarkatet, som kvinnor inte har, och som kvinnor internaliserat, vilket blir en del av kvinnornas eget värde (Gemzöe, 2014). Mäns överordning bibehålls bland annat genom våld och hot om våld, och inget är jämlikt. Utifrån litteraturstudiens resultat framgår det, i enlighet med könsmaktsteorin, att kvinnorna ansvarar för männen och graviditeten, och det färgas av på förhållandet mellan dem. Kvinnorna lägger allt ansvar på sig själva för hela livssituationen; att männen utsatte dem för våld, sexuella övergrepp och övriga former av förtryck, att de inte lämnat eller planerat att lämna. Kvinnorna upplever eget ansvar och männens ansvar och delaktighet är inte krävt eller självklart (Burnett, et. al., 2016), kvinnorna är åter i en utsatt och maktlös position där de känner skam. Kvinnorna tänker att de själva försatt sig i livssituationen (Finnbogadóttir, et. al., 2014), vilket är bevis på att de ur ett radikalfeministiskt perspektiv befinner sig i position som underordnad männen där de berövats självständighet och förmåga till egna beslut. Samtliga kvinnor i denna litteraturstudies resultat uppger att männen bröt ner dem, att männens ord och handlingar syftade till kontroll. Genom att männen gjorde detta och därmed kunde förinta kvinnornas självrespekt och självkänslor kunde männen bibehålla sin

maktposition. I en sådan situation kan kvinnornas mammaroll och den integritet som medföljer riskeras att i längden inte kunna motivera dem. Kvinnorna var fast i ett fängelse, även benämnt som deras hem.

8.3.1. Implikation för socialt arbete

Skammen de upplever är baserad på det makt- och våldsförhållande de möter i hemmet och i samhället, inte på deras egna värde eller vad som är kopplat till dem som personer. Den viktigaste punkten för en socialarbetare är att inte skambelägga kvinnor för deras situation. Kvinnorna behöver få styrka och genom ett empowermentorienterat arbete kan de förse med känslor av integritet och makt som i sin tur påverkar deras förmåga att ta sig an livssituationen, utefter deras egna val och känslor. Det är viktigt att kvinnornas val alltid anses legitimt, och en del i att jobba utifrån ett empowermentperspektiv är att kvinnornas känslor och kunskap om deras egna situation beaktas och utefter deras egna önskemål ska de kunna utöka sin makt.

8.4. Sociala begränsningar

Det konstateras om och om igen att kvinnornas nätverk påverkas av deras livssituation som innehåller våld under graviditet. Männen har ofta kontroll över vilka kvinnorna träffar och vad de pratar om, det blir utmattande att försöka kommunicera när de är övervakade (Engnes, et. al., 2012), på detta vis isolerar sig kvinnorna mer och mer desto längre förhållandet går. Varken kvinnornas partner, familj eller vänner beskrivs tillföra stöd (Edin, et. al., 2010), dock är mammorna till kvinnorna en potentiell person vid behov av hjälp (Engnes, et. al., 2012).

Enligt ett radikalfeministiskt perspektiv överlever patriarkatet bland annat på att kvinnor inte har tillräcklig social sammanhållning, i form av ett systerskap (Ljung, 2015). Det kan tolkas på så sätt att en förändring i samhället, för kvinnor strukturellt och individuellt, är det viktigt att bygga ett så kallat systerskap, där kvinnor tillsammans kan vinna utrymme för att motarbeta deras underordnade position. I litteraturstudiens resultat utläses det att kvinnor ofta anser sig ensamma och dömda av sina omgivningar och även kvinnliga vänner, vilket påverkar dem negativt i deras möjligheter att lämna livssituationen (Burnett, et.al., 2016). Ur ett radikalfeministiskt perspektiv finns det belägg för att en förbättring i deras livssituation om de finner en grupp med andra kvinnor, som kanske varit med om samma sak, där målet är att stärka varandra och stötta, kan det bidra till en ökad makt hos samtliga kvinnor både i grupp och individuellt.

Detta är i enlighet med ett empowermentorienterat arbete, där gemenskap har en stor betydelse för att kunna bryta maktlöshet och grupperingar kan bidra med att dela erfarenheter med varandra som resulterar i att kvinnorna individuellt vågar agera (Adams, 2008). Feminister beskrivs också vara positiva till empowerment som metod just på grund av att det kan bryta det kvinnoförtryck som finns i samhället, bland annat genom att samla kvinnor i grupp och hjälpa dem individuellt i deras förhållande till andra män (Adams, 2008).

I litteraturstudiens resultat beskrivs det också att det finns fördelar för kvinnor att både stanna och lämna sina livssituationer och att de pendlar mellan de valen (Baird, et. al., 2016). Med det ständiga hoppet om att de ofödda barnen skulle göra männen mindre våldsamma, höll kvinnorna sig kvar i förhållandet samtidigt som de upplevde hemmet som ett fängelse, utan utväg (Engnes, et. al., 2012). Att möta samhällets alla aktörer, såsom ekonomiskt bistånd, familjerätten och vården, bedömdes vara omständigt och för stort för att ta sig an (Engnes, et. al., 2012).

I Gemzöes (2014) beskrivningar om ojämlikhetens fyra olika nivåer uppges det svenska samhället ha orättvisor inom politiska/ekonomiska-, familj-, kultur- och den lägsta nivån, som innefattar våld och sexuellt utnyttjande av kvinnor. Detta är i enlighet med könsmaktsteorin och radikalfeminismen perspektiv på att lever vi i ett patriarkat där ojämlikheten gör sig påmind överallt (Ljung, 2015), därför kan det anses viktigt att ha ett helhetstänk kring kvinnor i socialt arbete. Enligt vår studie behöver kvinnorna möta ojämlikheten på samtliga nivåer när de ska sköta ett hem, ta ansvar för barnen samt bryta sig loss från våldet de utstått från sina män. Detta ökar förståelsen för hur energikrävande och utmattande en sådan process kan vara att ta sig an, speciellt när kvinnorna redan beskriver sig som matta och trötta (Finnbogadóttir, et. al., 2014).

Enligt litteraturstudiens resultat beskrivs kvinnor ha en ovilja att lämna successivt för att det ansågs farligt, när de ville lämna ville de göra det direkt och snabbt med stöd från nätverk och sociala skyddsnet. Detta anses vara viktig information att ta hänsyn till eftersom kvinnorna känner deras manliga partner bättre än någon professionell socialarbetare har möjlighet till.

8.4.1. Implikation för socialt arbete

Enligt litteraturstudiens resultat ökar förståelsen för att det går att bryta de gravida kvinnornas isolering om det sociala arbetet skapar ett stöttande och motiverande nätverk. Det är därför av stor vikt att socialarbetare har det i åtanke och bygger sin verksamhet efter dessa behov, att skaffa trygga och stöttande kontakter. Som förslag kan socialtjänsten ta den

radikalfeministiska synen på kvinnlig sammanhållning, så kallat systerskap, som ett sätt att stärka de som grupp och individer. Detta kan ske via gruppträffar i form av stödgrupper eller ett ökat samarbete med kvinnojourer. Nätverket är en viktig del för kvinnorna om de har tankar på att lämna men även denna del är inte en enskild fungerande faktor, det krävs ett helhetstänk.

I litteraturstudiens resultat bevisas det att kvinnornas egna makt och kontroll över sina egna liv inte uppnås på annat sätt än att lämna sina våldsamma män. Det finns alltså anledning för socialarbetaren att arbeta med den motiverande delen av empowermentorienterat socialt arbete för att uppnå att kvinnorna ska ha ett tryggt liv tillsammans med barnen i framtiden. Enligt ett empowermentorienterat arbetssätt så kan medvetandegörande hos den enskilda öka dennes makt och kontroll (Askheim, 2010). Genom att informera om mäns våld mot kvinnor och hur det brukar se ut i samhället kan socialarbetare få kvinnor att förstå sina situationer i en större kontext. Detta kan eventuellt få dem att inse vilken fara de befinner sig i och förbereda dem för en säker separation från sina manliga partners.

Socialarbetare befinner sig i en position där de behöver reflektera kring vilka orättvisor kvinnor bemöter i samtliga nivåer i samhället för att förstå varför kvinnor befinner sig i den livssituation som de gör. Bland annat angående ekonomiska möjligheter, deras ansvar för familj och hem, synen på deras kropp och värde och till sist deras utsatthet för våld och hur rättsväsendet hanterar dessa brott. Med en helhetssyn för vad gravida kvinnor är i behov när de väljer att lämna sina våldsamma förhållanden så förstår vi att ansvaret för alla dessa delar ligger på kvinnornas axlar, samtidigt som de vid födsel ofta blir mammalediga, tar med barnen vid lämnandet, kanske är i behov av att göra en polisanmälan samt lever med symptom av utmattning. Det är inte konstigt att kvinnor stannar och låter förhållandet fortlöpa när samhällets alla nivåer innehåller motmakt för deras försök till frihet och det bör socialarbetaren ha god medvetenhet om för att inte riskera att försätta kvinnorna i en situation som de ensamma inte klarar av att bemästra.

Samverkan mellan flera aktörer kan underlätta en eventuell separation och känslan av makt och kontroll kan öka hos den enskilde. Ur kvinnornas berättelser är det viktigt att socialarbetare hjälper till i kontakten med andra enheter och arbetar mot ett gemensamt mål på kvinnornas villkor, och att inte glömma att kvinnorna vet vad som är bäst för dem och barnen i situationen. Annars finns det risk att socialarbetare som redan besitter en makt gör kvinnorna maktlösa igen, och inte utgår från målet med empowerment; att öka makt och kontroll.

8.5. Avslutande reflektion

Det är viktigt för socialarbetare att ha en helhetssyn på gravida kvinnors *faktiska* och *reella* möjligheter till självständighet efter lämnandet av sina våldsamma partners innan de eventuellt börjar med att motivera kvinnorna till att lämna. Kvinnorna som är våldsutsatta under graviditet ser hinder överallt i samhället för att kunna leva självständiga och det är upp till socialarbetare att ha en förståelse och kunskap om orättvisorna kvinnorna kan tänkas möta i det svenska samhällets alla nivåer samt försöka ta det i beaktning. Det framkommer i litteraturstudien att i dagsläget erbjuds hjälp till dessa kvinnor om den enskilda socialarbetaren har ett intresse att fånga upp det. Det är också inte ovanligt att utsatta kvinnor inte söker direkt hjälp för våldet, istället söker de sig till enskilda aktörer, exempelvis ekonomiskt bistånd. Det finns mycket att utveckla i det svenska sociala arbetet och att kombinationen av teorin om könsmakten, radikalfeminismen samt teorin om de fyra nivåerna av ojämlikhet i samband med litteraturstudiens resultat, bidrar till en ökad förståelse för hur komplexa kvinnornas individuella behov är och vad de kan tänkas möta när de väl väljer att förändra sina livssituationer.

8.6. Metoddiskussion

Denna studie är en litteraturstudie om hur mäns våld mot kvinnor under graviditet påverkar kvinnors livssituation. En litteraturstudie görs med syftet att få en överblick över ett avgränsat område, skapa en sammanfattande beskrivning av området, sammanställa publicerade resultat av forskning samt att skapa förutsättningar för en kritisk granskning av området (Friberg, 2017).

Tolv artiklar har studerats, vilka har både kvalitativa och kvantitativa ansatser. Kvalitativa och kvantitativa studier har olika innehåll i kunskapen och är av olika arter (Dahlborg Lyckhage, 2014). Kvantitativa studier har oftast fokus på generaliserbar kunskap och illustrerar en neutral kunskap, till skillnad från kvalitativa studier som har fokus på innebörder och mening (Dahlborg Lyckhage, 2014).

Sökning efter datamaterial har skett i tre olika databaser; PsycINFO, Social Services Abstracts och Social Sciences Citation Index (en del av Web of Science), dessa databaser valdes utifrån rekommendationer från Högskolan Dalarnas bibliotekarie samt handledaren för litteraturstudien. Kanske hade det varit en fördel att i en större studie ta del av fler än tre databaser eftersom samma artiklar framkom vid sökningarna. Resultatet kunde utvidgats genom att använda fler än tre databaser, men materialet ansågs vara tillräckligt för att kunna

genomföra litteraturstudien inom de ramar som fanns. Exklusions- och inklusionskriterier var nödvändiga för att på ett systematiskt sätt få fram ett gott resultat av datainsamlingen.

Studierna som använts har värderats var för sig och tillsammans, enskilt och i diskussion med varandra enligt Fribergs modell, vilket har använts som grund i analysen av studierna. Detta för att en tydlig bild för hur varje använd studie tilltalar syftet ska framgå. Studiens trovärdighet kan mätas i om det framgår tydligt hur den sociala verkligheten kan representeras (Bryman, 2011). Med hjälp av den kvalitetsgranskning som innefattar peer-reviewed-artiklar och det systematiska tillvägagångssätt utifrån Fribergs modell har denna litteraturstudie uppnått överförbarhet och pålitlighet i den utsträckning som var möjlig inom studiens ramar. I denna studie anses den sociala verkligheten representeras i hög mån, till följd av dess breda datamaterial och kan därför anses ha uppnått kravet på trovärdighet. Enligt Bryman (2011) mäter man tillförlitlighet i studien genom att mäta trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet och objektivitet. Denna studie beskriver tidigt att objektivitet är något som värderas högt.

De studier som redovisas i resultatet och diskussion är objektivt utvalda, litteraturstudien är genomförd med noggrannhet efter bästa förmåga.

I litteraturstudien har studier som enbart baseras på de gravida kvinnornas livssituation och hur de påverkas av att leva med män som utövar våld använts, vilket var ett krav enligt inklusionskriterierna. Respondenterna i studierna var dock i olika skeden i livet där vissa hade lämnat, vissa hade fött barnen och vissa var gravida. Denna litteraturstudies resultat anses inte påverkas negativt av att kvinnorna från studierna befinner sig i olika skeden i livet då samtliga studier reflekterar/framför samtliga kvinnors upplevelser av våld under graviditet där deras känslor och tankar kring fenomenet är lika närvarande oavsett relationens status när studien skett.

Ett annat inklusionskriterium var att studierna inte skulle ha gjorts i länder som kulturellt är olikt den svenska kulturen till följd av olika kulturella perspektiv och tidigare forskning om mäns våld mot kvinnor. Inkluderade studier är därför gjorda inom Europa, USA och Kanada. Skribenterna förstår att kvinnoförtryck, våld i nära relationer och patriarkatet ger sig olika uttryck i olika kulturer och länder och i samråd med handledaren för studien kommit fram till dessa begränsningar. Det vore intressant att i studien inkludera hur livssituationen för kvinnor i så kallade västerländska länder påverkas tillsammans med andra kulturers kvinnor, men det var orealistiskt utifrån våra förutsättningar för denna litteraturstudie.

Studien kan påvisa vissa brister som måste tas hänsyn till. Förkunskapen inför studien är begränsad angående sökning inom databaser och litteraturstudier i helhet. Detta kan göra

att studien har utförts med något otränade ögon för att se precis alla vetenskapliga studier som tillhör ämnet och skulle kunna ingå i studien. Tidsram är också en begränsning som kan anses bidra till att det blir omöjligt att finna samtlig vetenskap eller att precisera sökorden, även om det vore optimalt för en litteraturstudie. En annan begränsning i vår studie är att de flesta av studierna som analyserats har gjort sitt urval från enheter som kommer i kontakt med kvinnor som upplevt våld. Det blir konsekvenser för denna studie eftersom det är endast kvinnor som aktivt sökt hjälp och de kvinnor som inte har möjlighet, av diverse orsaker, till att söka hjälp blir inte representerade i den mån som önskas.

I litteraturstudien används teorin om könsmaktsordningen och radikalfeminismen för att belysa den osynliga makten mellan könen, både förutsättningar i samhället och i relation till sin partner. Maktaspekten är något som ständigt används i det svenska sociala arbetet för att få en bättre förståelse för människans livssituation och eventuellt begränsningar och därför ansågs maktperspektivet passa in i studien.

8.6.1. För framtida forskning

Under arbetet med litteraturstudien framkom mycket datamaterial som var intressant men som inte passade vårt utvalda syfte. Bland annat finns det mycket material angående hur kvinnor, som inte lever i en så kallad västerländsk kultur, upplever våld under graviditet och hur det påverkar deras liv och hälsa. Könsmakten och patriarkatet finns över hela världen men det ter sig lite olika utifrån kultur och tradition samtidigt som kvinnor befinner sig i olika grader av frihet i deras livssituation. Därför vore det därmed intressant att jämföra kvinnor från andra kulturella områden med de kvinnor som anses leva i en västerländsk kultur utifrån våldets påverkan på deras livssituation.

9. Konklusion

Kvinnors livssituation påverkas negativt av att de blir utsatta för våld under tiden de bär på sina barn. Maktlöshet, isolering och en försämrad självbild bidrar till svårigheter att tro på sig själva och att orka agera efter sina och sitt barns behov. I litteraturstudiens resultat beskrivs vikten av att socialarbetare har en förståelse för hur situationen i hemmet, kvinnors ambivalens, självbild och hur de svårigheter med att lämna ger sig uttryck samt vad varje del, var för sig och tillsammans, påverkar kvinnor vid det tillfället de är i behov av hjälp eller självmant söker det. När socialarbetare möter kvinnor som upplever våld under graviditet kan det därför anses nyttigt att ta med perspektiv angående könskraft, radikalfeminism och kunskap om de fyra nivåer av ojämlikhet i samhället med målet att stärka kvinnorna utifrån deras villkor, i sina livssituationer. Med denna kunskap och ett arbetssätt som är inspirerat av empowerment kan socialarbetare öka kvinnors makt och inflytande över deras möjligheter att agera efter egna känslor och behov.

Referenslista

- Adams, R. (2008). *Empowerment, participation and social work*. (4. uppl.) Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan
- Alhusen, J. I., Ray, E., Sharps, P. & Bullock, L. (2015). Intimate Partner Violence During Pregnancy: Maternal and Neonatal Outcomes. *Journal of women's health*. Volym (24). 100–106. doi:10.1089/jwh.2014.4872
- Alhusen, J. I. & Wilson, D. (2015) Pregnant mothers' perceptions of how intimate partner violence affects their unborn children. *Journal of Obstetric, Gynecologic, & Neonatal Nursing*. Volym (44). 210–217. doi:10.1111/1552-6909.12542
- Askheim, O.P. & Starrin, B. (2010). Empowerment - ett modeord? I Askheim, O.P. & Starrin, B. (Red.). *Empowerment i teori och praktik*. 9–17. Malmö: Gleerups Utbildning AB.
- Askheim, O.P. & Starrin, B. (2010). Utmaningar inom socialt arbete. I Askheim, O.P. & Starrin, B. (Red.). *Empowerment i teori och praktik*. 206–217. Malmö: Gleerups Utbildning AB.
- Askheim, O.P. (2010). Empowerment - olika infallsvinklar. I Askheim, O.P. & Starrin, B. (Red.). *Empowerment i teori och praktik*. 18–32. Malmö: Gleerups Utbildning AB.
- Baird, K., Creedy, D. & Mitchell, T. (2016). Intimate partner violence and pregnancy intentions: a qualitative study. *Journal of clinical nursing*. Volym (26). 2399–2408. doi: 10.1111/jocn.1339
- Berglund, A. & Witkowski, Å. (2014). Hälso- och sjukvårdens ansvar. I Heimer, G., Björck, A. & Kunosson, C. (Red.). *Våldsutsatta kvinnor - samhällets ansvar*. 127–152. Lund: Studentlitteratur.
- Brottsförebyggande rådet. (2016). *Våld i nära relationer*. Hämtad: 2017-10-30, <https://www.bra.se/brott-och-statistik/statistik-utifran-brottstyper/vald-i-nara-relationer.html>.

Brownridge, D. A., Taillieu, T. L., Tyler, K. A., Tiwari, A., Ling Chan, K. & Santos, S. C. (2011). Pregnancy and intimate partner violence: Risk factors, severity, and health effect. *Violence against women*. Volym (17). 858–881. doi:10.1177/1077801211412547

Bowers-Brown, T. & Stevens, A. (2010). Literature reviews. I Dahlberg, L. & McCaig, C. (Red.). *Practical research and evaluation - A start-to-finish guide for practitioners*. 76–94. London: SAGE publications Ltd.

Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (2 uppl.). Liber: Stockholm.

Burnett, C., Schminkey, D., Milburn, J., Castello, J., Bullock, L., Campbell, J. & Sharps, P. (2016). Negotiating peril: The lived experience of rural, low-income women exposed to IPV during pregnancy and postpartum. *Violence against women*. Volym (22). 943–965. doi:10.1177/107780121561497

Dahlborg Lyckhage, E. (2014). Kunskap, kunskapsanvändning och kunskapsutveckling. I Friberg, F. (Red.). *Dags för uppsats - vägledning för litteraturbaserade examensarbeten*. 25–36. Lund: Studentlitteratur AB.

Dahlberg, L. & McCaig, C. (2010). Practitioner research and the research process. I Dahlberg, L. & McCaig, C. (Red.). *Practical research and evaluation - A start-to-finish guide for practitioners*. 1–12. London: SAGE publications Ltd.

Edin, K., Dahlgren, L., Lalos, A. & Högberg, U. (2010). “Keeping up a front”: Narratives about intimate partner violence, pregnancy and antenatal care. *Violence against women*. Volym (16). 189–206. doi:10.1177/1077801209355703

Enander, V. (2014). Socialtjänstens ansvar. I Heimer, G., Björck, A. & Kunosson, C. (Red.). *Våldsutsatta kvinnor - samhällets ansvar*. 153–180. Lund: Studentlitteratur.

Engnes, K., Lidén, E. & Lundgren, I. (2012). Experiences of being exposed to intimate partner violence during pregnancy. *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-being*. Volym (7). 1-11. doi:10.3402/qhw.v7i0.11199

Engnes, K., Lidén, E. & Lundgren, I. (2012). Women's experiences of important others in a pregnancy dominated by intimate partner violence. *Scandinavian journal of caring sciences*. Volym (27). 643–650. doi:10.1111/j.1471-6712.2012.01073.x

Eriksson Barajas, K., Forsberg, C. & Wengström, Y. (2013). *Systematiska litteraturstudier i utbildningsvetenskap - vägledning vid examensarbeten och vetenskapliga artiklar*. Stockholm: Natur & Kultur.

Finnbogadóttir, H. & Dykes, A-K. (2016). Increasing prevalence and incidence of domestic violence during the pregnancy and one and a half year postpartum, as well as risk factors: - a longitudinal cohort study in southern sweden. *BMC pregnancy and childbirth*. Volym (16). 327–339. <https://doi.org/10.1186/s12884-016-1122-6>

Finnbogadóttir, H., Dykes, A-K. & Wann-Hansson, C. (2014). Struggling to survive for the sake for the unborn baby: a grounded theory model of exposure to intimate partner violence during pregnancy. *BMC pregnancy & childbirth*. Volym (14). 1–9. doi:10.1186/1471-2393-14-293

Friberg, F. (2017). Att bidra till evidensbaserad omvårdnad med grund i analys av kvalitativ forskning. I Friberg, F. (Red.). *Dags för uppsats - vägledning för litteraturbaserade examensarbeten*. 129–139. Lund: Studentlitteratur AB.

Friberg, F. (2017). Att göra en litteraturoversikt. I Friberg, F. (Red.). *Dags för uppsats - vägledning för litteraturbaserade examensarbeten*. 141–152. Lund: Studentlitteratur AB.

Gemzöe, L. (2014). *Feminism*. Stockholm: Bilda Förlag & Idé.

Gottzén, L. (2014). Maskulinitet och mäns våld mot kvinnor. I Heimer, G., Björck, A. & Kunosson, C. (Red.). *Våldsutsatta kvinnor - samhällets ansvar*. 97–113. Lund: Studentlitteratur.

Izaguirre, A. & Calvete, E. (2014). Intimate partner violence during pregnancy: Women's narratives about their mothering experiences. *Psychosocial intervention*. Volym (23). 209–215. Doi: <http://dx.doi.org/10.1016/j.psi.2014.07.010>

Johnsson-Latham, G. (2014). Mäns våld mot kvinnor i ett globalt perspektiv. I Heimer, G., Björck, A. & Kunosson, C. (Red.). *Våldsutsatta kvinnor - samhällets ansvar*. 19–42. Lund: Studentlitteratur.

Ljung, M. (2015). Feministisk teori. I Månsson, P. (Red.). *Moderna samhällsteorier - Traditioner, riktningar, teoretiker*. (9 uppl.). 220–260. Lund: Studentlitteratur.

Socialstyrelsen (2009). *Våldsutsatta kvinnor - ett utbildningsmaterial för socialtjänstens personal*. Stockholm: Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen (2016). *Våld - Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer*. Stockholm: Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen (2014). *Att vilja se, vilja veta och våga fråga - vägledning för att öka förutsättningarna att upptäcka våldsutsatthet*. Stockholm: Socialstyrelsen.

Taillieu, T.L., Brownridge, D. A., Tyler, K. A., Chan, K.L., Tiwari, A. & Santos, S.C. (2015). *Pregnancy and Intimate Partner Violence in Canada: a Comparison of Victims Who Were and Were Not Abused During Pregnancy*. *Journal of Family Violence*, Volym (31). 567–579. doi:10.1007/s10896-015-9789-4

Tengqvist, A. (2010). Att begränsa eller skapa möjligheter - om centrala förhållningssätt i empowermentarbete. I Askheim, O.P. & Starrin, B. (Red.). *Empowerment i teori och praktik*. 76–89. Malmö: Gleerups Utbildning AB.

United Nations (1993). *Avskaffande av våld mot kvinnor*. Hämtad 2018-01-14, <http://www.un.org/documents/ga/res/48/a48r104.htm>

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Widerberg, K. (2007). Kön och samhälle. I Andersen, H. & Kaspersen, L. B. (Red.). *Klassisk och modern samhällsteori*. (3 uppl.). 449–468. Lund: Studentlitteratur.

BILAGA 1

Blankett för etisk egengranskning av studentprojekt som involverar människor

Projekttitel: Mäns våld mot kvinnor under graviditet - en litteraturstudie om våldets påverkan på kvinnans livssituation

Student/studenterna: Cecilia Andersson & Mimmi Hatula

Handledare: Eva Randell

	Ja	Tveksamt	Nej
Kan frivilligheten att delta i studien ifrågasättas, d.v.s. innehåller studien t.ex. barn, personer med nedsatt kognitiv förmåga, personer med psykiska funktionshinder samt personer i beroendeställning i förhållande till den som utför studien (ex. på personer i beroendeställning är patienter och elever)?			X
Innebär undersökningen att informerat samtycke inte kommer att inhämtas (d.v.s. forskningspersonerna kommer inte att få full information om undersökningen och/eller möjlighet att avsäga sig ett deltagande)?			X
Innebär undersökningen någon form av fysiskt ingrepp på forskningspersonerna?			X
Kan undersökningen påverka forskningspersonerna fysiskt eller psykiskt (t.ex. väcka traumatiska minnen till liv)?			X
Används biologiskt material som kan härledas till en levande eller avliden människa (t.ex. blodprov)?			X
Avser du att behandla känsliga personuppgifter som ingår i eller är avsedda att ingå i en struktur (till exempel ett register)? Med känsliga personuppgifter avses, enligt Personuppgiftslagen (PuL), uppgifter som berör hälsa eller sexualliv, etniskt ursprung, politiska åsikter, religiös eller filosofisk övertygelse samt medlemskap i fackförening			X
Avser du att behandla personuppgifter som avser lagöverträdelse som innefattar brott, domar i brottmål, straffprocessuella tvångsmedel eller administrativa frihetsberövanden, och som ingår i eller är avsedda att ingå i en struktur (till exempel ett register)?			X

BILAGA 2

SÖKTABELL

DATUM	DATABAS	SÖKORD	Antal träffar	Antal lästa titlar	Antal lästa Abstract	Antal lästa i sin helhet	Antal relevanta för studien
2017-10-30	Social Services Abstract	Pregnancy AND partner OR spouse AND wom* AND physical violen* OR IPV	319	8	1	1	“Pregnancy and Intimate Partner Violence in Canada: a Comparison of Victims Who Were and Were Not Abused During Pregnancy”
2017-11-10	PsycINFO	“violence during pregnancy” AND partner OR spouse AND wom*	24	24	4	3	”Intimate Partner Violence During Pregnancy: Maternal and Neonatal Outcomes” “Intimate partner violence during pregnancy: Women’s narratives about their mothering experiences”
2017-11-13	Social Sciences Citation Index	“violence during pregnancy” AND partner OR spouse AND wom*	81	81	13	5	“Pregnant Mothers’ Perceptions of how Intimate Partner Violence affects Their Unborn Children” “Increasing prevalence and incidence of domestic violence during the pregnancy and one and a half year postpartum, as well as risk factors: -a longitudinal cohort study in Southern Sweden.” “Experiences of being exposed to intimate partner violence during pregnancy”

							“Struggling to survive for the sake of the unborn baby: a grounded theory model of exposure to intimate partner violence during pregnancy” “Intimate partner violence and pregnancy intentions: a qualitative study”
2017-11-15	Social services abstract	“violence during pregnancy” AND partner OR spouse AND wom*	47	47	4	1	“Negotiating Peril: The Lived Experience of Rural, Low-Income Women Exposed to IPV During Pregnancy and Postpartum”
2017-11-15	PsychINFO	pregnancy AND partner OR spouse AND experience*	443	63	5	2	“Women’s experiences of important others in a pregnancy dominated by intimate partner violence”
2017-12-13	Social sciences citation index	pregnan* AND IPV OR Violen* AND experience*	271	100	1	1	“Pregnancy and Intimate Partner Violence: Risk Factors, Severity, and Health Effects”
2017-12-13	Social Services Abstract	“violence during pregnancy” AND partner OR spouse AND wom*	90	47	3	1	“Keeping Up a Front”: Narratives About Intimate Partner Violence, Pregnancy, and Antenatal Care

BILAGA 3

ARTIKELTABELL

TITEL, FÖRFATTARE ÅR, LAND SYFTE	URVAL METOD & ANALYS	ARTIKELNS BIDRAG TILL LITTERATURSTUDIEN
1 TITEL Experiences of being exposed to intimate partner violence during pregnancy Engnes, K., Lidén, E. & Lundgren, I. 2012, Sverige SYFTE Syftet är att få en djupare förståelse för kvinnors upplevelse av IPV under sin graviditet.	URVAL De utgav information till ett behandlingshem för våldsutsatta kvinnor och det var frivilligt att delta. Fem kvinnor deltog. METOD Kvalitativ metod med djupgående intervjuer. ANALYS Fenomenologisk analys som vill upplysa subjektets livsvärld.	Studien bidrar till en ökad förståelse kring hur kvinnor som upplever våld under graviditet kämpar med sitt egna ansvar i att vara våldsutsatt, att inte förlora hoppet om en bättre framtid, maktlöshet och att inte förlora sig själva. Den bidrar även till en förståelse för hur dessa kvinnor upplever isolering, ensamhet och känslan inför att föra in ett barn i deras livssituation.
2 TITEL Increasing prevalence and incidence of domestic violence during the pregnancy and one and a half year postpartum, as well as risk factors: -a longitudinal cohort study in Southern Sweden Finnbogadóttir, H. & Dykes, A-K. 2016, Sverige SYFTE Syftet är att undersöka våld under graviditet och yttringen av det efter 1 år och 1,5 år, samt att utforska historien om våld mot mammor.	URVAL Kvinnor som var i kontakt med förlossningsvården fick frågan från barnmorskan om att delta i studien. 1939 kvinnor deltog. METOD Kvantitativ longitudinell kohortstudie. 3 enkäter delades ut vid olika tillfällen, under och efter graviditet. ANALYS Statistisk analysmetod.	Studien ger en inblick i hur pass vanligt våldet är samt hur kvinnorna påverkas både psykiskt och fysiskt, oavsett de stannar eller lämnar sin man.

3 TITEL Pregnant Mothers' Perceptions of how Intimate Partner Violence affects Their Unborn Children Alhusen, J. L. & Wilson, D. 2015, USA SYFTE Syftet är att utforska upplevelsen hos gravida kvinnor som upplever våld och dess effekt på deras och fostrets hälsa.	URVAL Urvalet gjordes med utgång från en större studie med 13 kvinnor. Av dessa 13 valdes åtta ut för denna studie. Kvinnorna blev tillfrågade vid ett standardbesök hos barnmorskan. METOD Kvalitativ studie med djupgående intervjuer. ANALYS Komparativ teknik och innehållsanalys med tematisering.	Denna studie bidrar till en förståelse för hur kvinnorna kämpar för att skydda sitt ofödda barn från våldet samt hur kvinnorna anammar ett annorlunda beteende för att förebygga våld och bråk.
4 TITEL Negotiating Peril: The Lived Experience of Rural, Low-Income Women Exposed to IPV During Pregnancy and Postpartum Burnett, C., Schminkey, D., Milburn, J., Castello, J., Bullock, L., Campbell, K. & Sharps, P. 2015, USA SYFTE Syftet är att undersöka kvinnors påverkan av våld under och efter graviditet samt hur deras livsvillkor kan påverkas.	URVAL De har tagit del av material från en föräldrastudie i USA och valt att använda material från de kvinnor som upplevt våld under graviditet som också bor lantligt med sämre ekonomiska resurser. METOD Kvalitativa intervjuer med tio kvinnor, vid fyra olika tillfällen, under och efter graviditet. De använde ett fenomenologiskt perspektiv. ANALYS Tematisk analys.	Studiens resultat bidrar till en förståelse för dessa kvinnors ständiga förhandling med risker, kampen om sin egen anatomi samt hur de som mammor gör allt för att skydda barnen samtidigt som de normaliserar våldet mot dem själva.

5 TITEL Intimate partner violence during pregnancy: Women's narratives about their mothering experiences Izaguirre, A. & Calvete, E. 2014, Spanien SYFTE Syftet är att få kvinnors röster hörda om deras upplevelse angående våld före, under och efter graviditet.	URVAL 35 kvinnor rekryterade från enheter som kom i kontakt med våld i nära relationer. Bland annat skyddande boenden och sociala skyddsnet. Samtliga hade barn. METOD Kvalitativ metod genom semistrukturerade intervjuer. ANALYS Intervjuerna transkriberades och de använde sig av innehållsanalys som blev till teman och underteman.	Denna studies bidrag är en förståelse för hur kvinnorna upplever att våldet påverkade dem fysiskt under graviditeten och sedan deras förmåga till att vara en "bra" mamma.
6 TITEL Pregnancy and Intimate Partner Violence in Canada: a Comparison of Victims Who Were and Were Not Abused During Pregnancy Taillieu, T.L., Brownridge, D. A., Tyler, K. A., Chan, K.L., Tiwari, A. & Santos, S.C. 2015, Kanada SYFTE Syftet med studien är att undersöka riskfaktorer, indikatorer på allvarlighetsgraden och skillnader i hälsoeffekter efter våld, för offer som upplevt våld under graviditet jämfört med offer som upplevt våld, men inte upplevt våld under graviditet.	URVAL Urvalet baserades på ett suburval General Social Survey on Victimization, en enkätundersökning. Ett multistegsurval användes för att randomiserat nå respondenter via telefon. METOD Kvalitativ metod, genom speciellt tränade personer för att utföra data- och telefonintervjuer. ANALYS Statistisk analysmodell.	Studien bidrar med ökad förståelse kring att gravida kvinnor som utsätts för våld utsatt för flera olika sorters våld och i större utsträckning och allvarlighetsgrad.

7 TITEL Intimate Partner Violence During Pregnancy: Maternal and Neonatal Outcomes Alhusen, J., Ray, E., Sharps, P. & Bullock, L. 2015, USA SYFTE Syftet är att beskriva de konsekvenser som våld har på moderns hälsa samt konsekvenser för det ofödda barnet.	METOD Litteraturoversikt. En sammanställning av kvantitativ data. ANALYS Tematisk analysmetod.	Studien bidrar med mentala, biologiska och sociala konsekvenser för kvinnorna samt hur kvinnornas livssituation påverkar det ofödda barnet negativt.
8 TITEL Intimate partner violence and pregnancy intentions: a qualitative study Barid, K., Creedy, D. & Mitchell, T. 2016, England SYFTE Att undersöka kvinnors intentioner med graviditet och upplevelser av våld före, under och efter graviditet.	URVAL Rekrytering av respondenter skedde på ett center där kvinnor söker hjälp/skydd. METOD Kvalitativ metod med 18 djupintervjuer. Tiden för datainsamlingen pågick under ett års tid. Designen är kombination av feministisk och fenomenologisk design. ANALYS Erfarenhetsanalys, identifierade och analyserade intervjuerna till teman.	Studiens resultat bidrar med att förstå bredden på mäns kontroll och kvinnans delade känslor för sin graviditet. De upplevde maktlöshet, sårbarhet och rädsla för sitt barn och för en framtid med fortsatt våld.

9 TITEL Struggling to survive for the sake of the unborn baby: a grounded theory model of exposure to intimate partner violence during pregnancy Finnbogadóttir, H., Dykes, A-K., & Wann-Hansson, C. 2014, Sverige SYFTE Syftet med studien är att utveckla en modell, baserad på grounded theory, av kvinnors upplevelser av våld i nära relationer under graviditet och hur de hanterar sin situation.	URVAL Tio kvinnor deltog i studien, vilka har erfarenhet av våld under graviditet och överlevt. METOD Kvalitativ metod, tio intervjuer genomfördes. Insamlingen av datat genomfördes mellan december 2011 och maj 2012. ANALYS Grounded theory ansats. Induktiv analysmetod.	Med hjälp av insamlad data genom intervjuerna bidrar denna studie med bland annat kvinnornas strategier för att hantera livssituationen som präglas av våld och hur de på grund av våldet förlorar sig själva, lever med enbart barnet som motivation för att fortsätta, ständig rädsla, bristande nätverk och isolering.
10 TITEL Women's experiences of important others in a pregnancy dominated by intimate partner violence Engnes, K., Lidén, E. & Lundgren, I. 2012, Norge SYFTE Syftet är att få en djupare förståelse för kvinnors upplevelser och erfarenheter kring betydelsen av nätverk när de genomgår en graviditet, som domineras av våld i nära relation.	URVAL Sju norska kvinnor som varit utsatta för våld under graviditet. METOD Kvalitativ metod med en fenomenologisk design. Djupintervjuer. ANALYS Analysen är gjord i steg efter Dahlbergs fenomenologiska analysmodell.	Denna studies resultat bidrog med en förståelse för hur kvinnan ständigt bedömer risker och försöker ta kontroll över sin situation, samt hur hennes nätverk kan utgöra en möjlighet eller ett hinder för en bättre framtid.

11

TITEL

Pregnancy and Intimate Partner Violence: Risk Factors, Severity, and Health Effects

Brownridge D.A., Taillieu T. L., Tyler K. A., Tiwari, A., Ling Chan K. & Santos, S. C.

2011, Kanada

SYFTE

Syftet är att undersöka skillnader mellan kvinnor som blivit utsatt för våld, de som även utstått det under graviditet och de som inte utsattes under graviditeten.

URVAL

De har tagit del av ett resultat från en enkätstudie av 12.300 kvinnor. De gjorde ett delurval och granskade 1.306 kvinnor som hade blivit utsatta för våld och av dessa 147 som upplevt våld under graviditeten.

METOD

En kvalitativ studie som analyserar statistik utifrån enkätstudier gjorda av Statistic Canada med hjälp av violence against women survey.

ANALYS

korstabeller med chi-squaretest för att undersöka signifikans.

Denna studie bidrar med att belysa skillnaden mellan kvinnor som är gravida, och har upplevt våld utanför graviditeten, och de som är gravida tillsammans med en våldsamt partner som aktivt utsätter de även under graviditet.

12

TITEL

“Keeping Up a Front”: Narratives About Intimate Partner Violence, Pregnancy, and Antenatal Care

Edin, K., Dahlgren, L., Lalos, A. & Högberg, U.

2010, Sverige

SYFTE

Syftet med studien är att förstå och ge röst till kvinnor som blivit utsatta för våld under graviditeten, med fokus på de gravida kvinnornas strategier och motiv för att kunna hantera fortsätta sina förhållanden samt erfarenheter av att träffa barnmorska.

URVAL

Nio kvinnor intervjuades. Kvinnorna hade fått något slags stöd från ett kvinnocenter. Författarna utgick från tre olika kvinnocenter i olika delar av Sverige.

METOD

Kvalitativa intervjuer med fokus på kvinnornas reflektioner och berättelser. Intervjuerna genomfördes år 2001 och 2003.

ANALYS

Narrativ analysmetod.

Studiens bidrag till vår litteraturstudie är en ökad förståelse av kvinnornas upplevelser, känslor och erfarenheter av våld under graviditeten.